БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫ ЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1926 чылда үндезилетинген

1954 НОЯБРЬ 27 СУББОТА № 234 (3171)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

СЭКП обкомунуң чанында семинар (1 арын).

Улус судтарының соңгулдаларынга белеткел (1 арын).

Кызыл хоорайның IX партия конференциязы (2—3 арыннар).

СЭКП хооркомунуң пленуму (3 арын).

Д. Аранчаа.—Организастыг хемчеглерни күштелдирер (3 арын).

В. Иезуитов.—Пропагандистерниң семинарлары—партия чырыдышкынында чугула үүл (3 арын).

Малды эки белеткедиг кыштаглаткан (3 арын).

Б. Карашпай. — Ном тарадылгазы (3 арын).

М. Чулдум.—Тулуг бригадазының чедишкини (3 арын).

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы (4 арын).

Кореяның чаңгыс эвин тургузар дээш (4 арын).

Вашингтонда француз-америк чугаалажышкыннар (4 арын).

Партия райкомнарының инструкторлар бөлүктериниң ажылын экижидер

Көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң байдалын бүгү талазы-биле шинчилеп көргенинге үндезилээн, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң мал ажылын улам ынай хөгжүдер, тараа, картофель болгаш ногаалар бүдүрүлдезин улгаттырар, көдээ ажыл-агыйның бүгү-ле культураларының дүжүдүн бедидер, көдээ ажыл-агыйга удуртулганы күштелдирер, көдээге партийжи-политиктиг ажылдың бедик деңнелдиин ханыырар айтырыглар талазы-биле тодаргай хемчегларни ажылдап кылганы болза, партияның көдээ райкомнарының болгаш эге организацияларының ажылының харыысалгазын улам улгаттырган.

Оон соонда партия аппарадының район звеноларын эде тургусканы, райкомнарның МТС-тер зоналарының талазы-биле инструкторлар бөлүктерин тургусканы, көдээ районнарны дуржулгалыг кадрлар-биле быжыглааны—ол бүгү болза, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң шиитпирлиг участоктарынга партийжи удуртулганы чоокшуладыр, көдээге партийжи-политиктиг ажылды экижидер арганы берген. Көдээ ажыл-агыйга удуртулганың деңнелин бедиткени амгы үеде бодунуң эки түңнелдерин көргүскен. Ол дугайын бистиң Тыва областың колхозтарының бо чылгы ажыл-агыйжы чедишкиннери херечилеп турар.

Коммунистиг партия биле Совет чазактың хүн бүрүдеги сагыш салыышкынының болгаш улуг дузаламчызының ачызында бистиң областың колхозтары организас, ажыл-агый талазы-биле улам быжыккан, ылангыя олар МТС-териң күчүлүг техниказын ажыглап турар. Колхозчуларның күш-ажылы дыка чигеп, оларның материалдыг болгаш культурлуг чаагай амыдыралы көскүзү-биле экижээн. Область бо чылын мал болгаш чер ажылдарының бедик хөгжүдезин чедип алган. Тараа культураларының гектар бүрүзүнден оргумаа-биле 16—18 центнер дүжүттү алган. Картофель болгаш ногаа культураларының тарыдгазын кажангызындан-даа калбарткан. Малдың баш санын өстүрериниң күрүне планын ажыр күүсеткен. Мал ажылының продуктулуу бедээн.

Ынчалза-даа көдээ ажыл-агыйны удуртурунуң эрги методун өскертирин, колхозтарны, МТС-тери болгаш совхозтарны удуртурун кыры-биле, бюрократыг өзүбиле көөр чорукту узуткаарын чамдык районнарның партия, совет органнары амдаа чедип албайн турар фактылар бар. Ылаңгыя партия райкомнарының МТС-тер зоналарының талазы-биле инструкторлар бөлүктери машина-трактор станцияларынга, совхозтарга болгаш колхозтарга партийжи организастыг болгаш политиктиг ажылдарны негелдениң чогуур деңнелинге чедир көдүрбейн турарын районнарның чоокта чаа болуп эрткилээн партконференциялары илереткен.

СЭКП-ниң Бии-Хем райкому колхозтарны, МТС-ти, совхозту удуртурун экижитпээн. Көдээ ажыл-агыйны эренгей болгаш ажыл-херекти билбес байдал-биле удуртуп келген. Райкомнуң чамдык ажылдакчылары партия эге организацияларынга баргылаанда, оларның чүгле четпес ажылдарын азы ажыл-агый түңнелдерин дамылап алгаш-ла чаа бөөр турганнар. Райком секретары турган эш Сорокин МТС зоназының талазы-биле инструкторлар бөлүүнүң ажылын башкарбайн, инструкторларны партия ажылының методунга болгаш стилинге өөретпейн келген. Партийжи-организациялар ажылының дуржулгазын бөйдарын база ону солуштурарын сонуургаваан.

Колхозчулар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды кошкак чорудуп келген. Элээн хөй колхозтар тараа культураларының дүжүдүнүң планын күүсеткээн. Саар инектериниң болгаш хой малды өстүрериниң планы күүсетинмээн. Бо чылын районда мал чемнери четпес белеткетинген.

Салдынган сорулгаларны күүседир хереки партийжи удуртукчуларның чон ортузунга организакчы болгаш чогаадыкчы ажылы керек. Ынчалза-даа ажыл дугайында хөй чүве чугаалаарынга ынак, а ынчаарга ажыл-херекти удуртуп билбес, болунга даандырган участокта ажылды башкарарынга мергеживес удуртукчулар партия райкомнарынга тургулааны чажыт эвес. Моон чижээнге СЭКП-ниң Барыын-Хемчик райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары турган эш Сурунгур хамааржыр. Ол болза, ажылды удуртур хамаан чок, харын партияның сагылга чурумун үреп, үргүлчү арагалап турганы-биле ажылындан үндүткен.

Партия райкомунуң бир дугаар секретары эш Санчай инструкторлар бөлүүнүң ажылын база-ла эки удуртаанын районнуң партия конференциязының делегаттары чөптүг шүүмчүлээннер. МТС-тиң ажылы экиживейн турар. МТС биле СЭКП райкому кожа турарлар. Ынчалза-даа эш Санчай машина-трактор станциязының партия организациязының ажылын сонуургавайн, оон секретары-биле безин беседа кылбайн, анаа сургаалла бербейн турган. Районнуң колхозтарында күш-ажылдың сагылга чурумуу багай тургустунган. Бүгү күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 30 ажыг хуузу күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээн болгаш колхоз бүдүрүлгезинге киришпээн.

СЭКП-ниң Улуг-Хем райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары эш Чилбак-оол удуртулганың канцеляржы методун эдилип алган. Колхозтарга оон удуртулгазы телефонназышкын-биле колдап турар. Райкомнуң чамдык ажылдакчылары МТС зоназының талазы-биле инструкторлар бөлүүнүң ажылының четпезин «ажыл чаа, ону ам-даа шулуудадыр чай алынмаан бис» дээр хөөн-биле тайылбырлазын орадажыш турар. Ол ванчап-даа шын эвес. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда партия райкомнарының аппаратын тазарыштыр тургускандан бөөр ажылды эде тургузарынга четчир үе эткен. Ол дугайын чүрттүң мурнакчы районнарының партия организацияларының ажылының дуржулгалары көргүскен.

Көдээ ажыл-агыйга партийжи удуртулганың канцеляр-бюрократыг методтарындан шиитпирлиг-биле дүрген чайлаар үе келген. Удуртуру дээрге, чүгле директивалар, айтыышкыннар үндүргеш-ле, негелдилер кылгаш-ла олурары ол эвес, а партия, совет, ажыл-агый болгаш хөй-ниити организацияларының масса ортузунга организакчы болгаш кижизидикчи ажылының деңнелин бедидери, ажылчы чоннарның кылбак массалары-биле оларның хүн бүрү харылзаазын быжыглаары болур.

Партия ажылдакчылары дээрге, политиктиг удуртукчулар болур. Олар болза, ажыл-агыйжыларның ажылын боттары холгаарлай бербейн, а масса ортузунга дириг, организакчы болгаш кижизидикчи ажылдарны чорудар, чер-черде ажылдың чоруп турар байдалын билип, четпестерни илередип, ол илерээн четпестерни узуткаарының боттуг хемчеглерин чогуур үезинде алыр ужурлуг.

Ажылды экижидериниң аргаларының дугайында партийжи актив-биле, коммунистер-биле болгаш ажыл-херекти эки билир практиктер-биле сүмележип баа оларның күжүнге даянып ажылдаары партийжи удуртулганың деңнелин бедидериниң чугула негелделериниң бирээзи.

Социалистиг чарышты удуртуру—көдээнин партия организацияларының чугула хүлээлгези. Чамдык МТС-териң, совхозтарның, колхозтарның партия организациялары ол ажылче кичээнгей салбайн, чарышка чүгле социалистиг хүлээлгелер алыры-биле кызыгаарлатынып, оон күүседезинин хынап, түңнелин партия хуралдарынга-даа чугаалашпайн турарлар. Шак ындыг четпестер-биле моон соңгаар канчап-даа эштежип болбас.

Көдээ ажыл-агыйның улам ынайгы көдүрлүүшкүнүн хандырарынга бисте бөр турар аргаларны болгаш байдалдарны чөптүг ажыглаар төлээде, партия райкомнары болгаш эге организациялары боттарының хүн-бүрү ажыл-чорудулгазын улам экижидер, колхозчуларның, МТС-тер, совхозтар ажылчыннарының калбак массаларын баштаар база оларны көдээ ажыл-агыйның улам күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш демиселге ажыл-херекти эки билири-биле башкарар ужурлуг.

СЭКП обкомунуң чанында семинар

Бо чылдың ноябрь 20-де партия райкомнарының МТС-тер талазы-биле секретарларының болгаш зоналар бөлүктериниң инструкторларының семинары СЭКП обкомунуң чанында эгелээн. Семинар 284 шак программалыг болгаш 2 ай дургузунда үргүлчүлээр.

Семинарның киржикчилери болза, партийжи-организастыг болгаш политиктиг ажылдарның дугайында, МТС-териң болгаш колхозтарның экономиказының база оларның ажыл-агыйын организастаарының талазы-биле, агротехниканың, зоотехниканың үндезиннериниң болгаш көдээ ажыл-агыйның механизациязының талазы-биле, бистиң Коммунистиг партиявыстың болгаш Совет чазаавыстың политиказының база бүгү делегей байдалының дугайында лекция номчаан.

айтырыгларга хөй-хөй темаларны өөренип эрттерлер.

Анаа лекциялар номчуурунга областың партия, совет органдарының удуртукчулары, эн шыырак билиглиг лекторлар болгаш пропагандистер, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери киржирлер.

Баштайгы кичээлди СЭКП обкомунуң секретары эш Тока эрттирген. Ол болза, көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер талазы-биле партияның болгаш чазактың үүдүрген төөгүлүг шиитпирлериниң күүседезинин область чоруп турар байдалының база партия райкомнарының МТС-тер зоналарының талазы-биле инструкторлар бөлүктериниң сорулгаларының дугайында лекция номчаан.

Совет Эвилелинде

★ ★ ★ ★

ССРЭ-ниң Конституциязының хүнүнге уткуштур

ЛЕНИНГРАД, ноябрь 19. ССРЭ-ниң Конституция Хүнүнге алдар болдурган социалистиг чарыш хоорайының бүдүрүлгелеринде калбарып турар. Бүгү улустуң байырлалын ажылчы чоннар бешки беш чылдың оналгаларын ажыр күүседир дээш демиселге чаа-чаа чедишкиннер-биле уткуурунга белеткенин турар.

«Кызыл выборгчу» заводка металл бүдүрүп үндүреринин дүрген аргаларының мастери — металл эзилдирикчизи В. Силин байырлал мурнуу чарыының күш-ажылчы эзлчээнде бир дугаарында кирген. Декабрь 5-те күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 20 хуу бедидер, бүгү эзилдиргилерни чүгле дүрген аргалар-биле чорударын ол хүлээнип алган. Силинниң эгелекчи саналынга А. Бабочкиннин эзилдирикчилер бригадазы каттышкан.

Конституция Хүнүн бүдүрүлгениң коллективи онаалганы ажыр күүседири-биле уткуурун шиитпирлээн.

Сталин аттыг заводтуң хоорза тудукчулары Конституция Хүнүнде бус машиналары бүдүрүп үндүреринин талазы-биле чыл планын доозарын болгаш Куйбышевтиң чедиги турбиназын хуусаа бетинде кылып үндүрерин хүлээнип алганнар. Чондурукчулар И. Каминский, В. Мякишев, В. Краевский, Ю. Братов улуг кезектер ажылдап кылырының хуусаазын бүдүн чартык хүнге кызырган. Чүс-чүс хоорза тудукчулары ийи катап көвүдеткен ажылды чедип ап турар.

(СЭТА).

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин киржикчилерин шаңнааны

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин кол комитеди Вологдо областың делгелгенин киржикчилериниң улуг бөлүүнге дипломнарны болгаш медальдарны, а ол ышкаш шаңналдарны тывыскан.

Вологдо областың «Кызыл тук» колхозу 344 инектин бүрүзүнден ортумаа-биле 2 мүн 717 килограмм сүттү 100 гектар тарылга шөлүнден алган, ол ажыл-агый 2960 кезек чуургаларны база оон алган.

Междуреченский районнуң «Буденновчу» колхозунуң үрелел хаван ажылдыг фермазы 21 төрүүр хаван бүрүзүндеп ортумаа-биле 28 хаван ооларын алган.

Бо ажыл-агыйлар бирги чергениң дипломнары-биле, чиик болгаш чүк автомашиналары-биле шаңнаттырганнар.

Ийиги чергениң дипломнары-биле болгаш чүк автомашиналары-биле 7 колхозтар, совхозтар, колхозтарның мал ажылының фермалары болгаш Вологдо областың мал ажылының талазы-биле дуржулга станциязы шаңнаткан.

Областа эң эки ажылдыг Череповцк МТС кино турзу-биле шаңнаткан. Большесосновскиниң чеди чыл школазы болгаш Устюженский районнуң аныяк натуралистер бөлгүмү школа чанының өөредилге дуржулга участогунга ажылдарны үлегерлин-биле организастаны дээш көдээ ажыл-агый библиотекалары-биле шаңнатканнар.

Көдээ ажыл-агыйның 6 мурнакчылары Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин алдын улуг медальдары-биле болгаш янзы-бүрү шаңналдар-биле шаңнатырганнар. «Буденновчу» колхозтуң хаван фермазының эргелекчизи А. Е. Лиокова Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинин алдын улуг медалы-биле болгаш «Победа» деп автомобиль-биле шаңнаткан.

(СЭТА).

А. В. Суворовтуң музейи—бежен чыл болган

ЛЕНИНГРАД. Ноябрының 24-те А. В. Суворовтуң шериг-төөгү музейи ийи ойну: бодунуң тургустунуп келгенинин бежен чылын болгаш улуг полководчунуң төрүүнгенин хүнүнден бөөр 224 чыл оюн демдеглеп эрттирген.

Кайгамчыктыг түүлдериниң эртинези улустуң хөреңгизинден тургустунган. Музейде чүс-чүс тараачыннарының, ажылчыннарының, солдаттарның болгаш матростарның аттарын салган саазыннар кодагалатынып чыдар.

Беш залдарда чыгдынган экспонаттар Суворовтуң кайгамчыктыг амыдыралын болгаш ажыл-чорудулгазын, оон соратниктериниң эрес-дидим чоруун, суворовчу чанчылдарны кадагалаан совет дайынчыларның алдарлыг дайынчы херектерин характерлеп турар. Ында салдынган түүлдериниң аразында — улуг полководчунуң хууда хереклеери—мундир, туран, орденнер, селеме бар. Ол селемени Суворов дон казагындан алган, ол бодунуң селемезин эрес дидим чорукту көргүскен дайынчы дээш ол казакка берген.

Тускай салбырны орус шериглериниң мадырлыг итали болгаш швейцар походтарынга, кайгамчыктыг суворовчу мадырларның 1799 чылда Альпыны таварлыр эрткенинге алдар болдурган.

Төп залдың экспозициязын «Совет улус Суворовтуң тураскаалын мөңгези-биле тураскаан турар» деп адап турар. Ол салбырда—Суворов орден-биле шаңнаткан советтиң шериг начальниктериниң портреттери, полководчунуң салгакчылары—аныяк суворовчуларның өөредилгезин болгаш амыдыралын көргүзүп турар фотографиядар бар.

(СЭТА)

Ставрополь край. Григорополиск МТС-те Корей Улус-Демократтыг Республикадан келген көдээ ажыл-агыйның бөлүк ажылдакчылары бүдүрүлге практиказын эрттирип турарлар.

Чурукта: (мурнуку одуруунда) МТС директорунуң оралакчызы Ли Ин Сир болгаш механизация школазының инженер-башкызы Ким Чун Гир оларның «Союзпечатьтың» киосказының чанында турары.

Фото В. Михалевтии. СЭТА-ның пресслишези.

Колхоз даргазы экономиктиг эртемнериниң кандидады

ЛЕНИНГРАД, ноябрь 19. Ленинградтың көдээ ажыл-агый институдунуң эртем Чөвүлели Ленинград областың, Ефимов районнуң «Чаа орук» колхозунуң даргазы В. Ф. Рункинге экономиктиг эртемнериниң кандидады деп эртем адын тывыскан.

В. Рункин ол институтту дооскан; ол анаа өөренип турган, а оон соонда аспирантураны заочно дооскан. Оон диссертациязы болза, Волосовский районнуң мурнакчы көдээ ажыл-агый артельдериниң бирээзи—«Ленинчи орук» колхозтуң экономиказының дугайында эртем ажылы болуп турар. В. Рункин үр үениң дургузунда ол колхозтуң экономиказын өөренип, дайын мурнунда үеде тараачын ажыл-агыйның болгаш колхоз бүдүрүлгезинин байдалын чырыдып турар статистиктиг база архив материалдарны, агаар бойдустуң байдалын эки шинчилээн.

Эртемденнин киржилгези-биле «Ленинчи орук» колхозтуң баштаар чери көдээ ажыл-агый артелиниң хөгжүдезинин перспективтиг планын чогаадып кылган. Колхозчуларның ниити хуралынга чугаалашкан хүлээп алган бо планны Волосовский райсоветтиң күүскому бадылаан.

(СЭТА).

Казах ССР

Казах ССР. Заилийниң Ала-Таузунуң чурумалдыг чери болур далай деңнелинден 1700 метр бедикте Иссык хөлдүң эринде-Казахстанның ажылчы чоннарының ынакшылдыг дыштанылга черинде турист базазы бо чылын тургустунган.

Чурукта: бедик даглыг Иссык хөлде турист база.

Фото И. Будневичинии.
СЭТА-ның пресслишези.

Дагестан колхозтуң 25 чыл болганы

МАХАЧКАЛА, ноябрь 19. Карабудахкентский районнуң Гурбухи суурнуң ядыы тараачыннары 25 чылдың мурнунда коллективтиг ажыл-агый организастаам, ону Ленинниң ады-биле адаанар. Бо болза, Дагестанга бир дугаар колхоз. Бүрүнениң дузаламчызы-биле бо колхоз хөй адырлыг байлак, республикада мурнакчы колхозтарның бирээзи болу берген. Ибрагим Карабудагов бо колхозту үндезилээн хүнүнден бөөр оон халаг чок даргалында ажылдап турар.

Баштайгы 10 гектар тарылгалыг турганындан шингээдип алган 3500 гектар чедир черлиг болган, ажыл-агыйның хөгжүдезинин оруу ынды. Аулдуң арны тайтынмас болу берген: 200 ажыг бажыңнарны, электри станциязын, чеди чыл школазын, клуб, эмнелге черин, божулга бажынын, уруглар яслизин тудуп тургускан; гостиница болгаш столовая туттунуп турар. Бо чылын колхозчулар күш-хүнүнге 7 килограмм тарааны болгаш 3 рубльди алган.

Көдээнин ажыл-ишчилери колхозтуң оюн байырлап эрттирген. Дагестанның Дээди Совединин Президиуму Ленин аттыг колхозту болгаш оон 46 мурнакчы кижилерин хүндүлел биижиктер-биле шаңнаан.

(СЭТА).

УЛУС СУДТАРЫНЫҢ СОҢГУЛДАЛАРЫНГА БЕЛЕТКЕЛ

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикалар

Украин ССР

КИЕВ. Республиканың хоорайларында болгаш суурларында улус судтарының соңгулдаларынга белеткел калбарган. Агитаторлар ажылчы чоннарга «Украин ССР-ниң улус судтарынга соңгулдаларның дугайында Дурумну» таныштырып турарлар. «Совет суд улуска бараан болуп турар», «Совет соңгулда системазы—делегейде эн-не демократтыг система» деп темалыг лекцияларны болгаш беседаларны агитпунктуларда чорудуп турар.

УССР-ниң политиктиг болгаш эртем билиглери нептередириниң ниитилели «Совет суд хамаатыларның эргелериниң болгаш эрге-ажыктарының камгалалында» деп номну массалыг тираж-биле парлап үндүрген.

Грузин ССР

ТБИЛИСИ. Грузин ССР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Чарлыын өзугаар республикада улус судтарынга соңгулдаларның талазы-биле 113 соңгулда округтарын тургускан болгаш соңгулда округунуң бүрүзүнге улус төлээлериниң сан составын доктаатган. Ажылчы чоннар депутаттарының хоорай болгаш районнар Советтериниң күүскомнары соңгулда документилерин таладып чоруткан.

Мун-мун агитаторлар совет судтуң соңгулда принциптерин болгаш оон кижизидикчи ролюн соңгукчуларга тайылбырлап берип турарлар. Улус судтарының соңгулдаларынга белеткели-биле холбаштыр Тбилисиниң, Батуминиң, Сухуминиң, Руставинин болгаш еске-даа хоорайларның агитпунктуларында ажыл хайнып эгелээн.

Азербайджан ССР

БАКУ. Бо чылын Азербайджанга 106 улус шииткекчилери болгаш 7200 ажыг улус төлээлери соңгуткан турар. Чер-чер Советтершин күүскомнары соңгулда округтарын тургузуп дооскан. Соңгукчуларның даңзыларын тургузары чер болганда доозулган. Ол даңзылар астынган. Улус судтарының соңгулдаларынга алдар болдурган агитаторларның, илеткелчилериниң болгаш агитпункт эргелекчилериниң ниити хоорай хуралы болуп эткен. Республиканың юстиция министриниң оралакчызы эш Алиев илеткел кылган.

Дагестан АССР

МАХАЧКАЛА. Улус судтарының соңгулдаларынга белеткел ажылдары Дагестанның хоорайларында болгаш ауллларында калбарган. Республикада 54 соңгулда округтары тургустунган, соңгулда пунктуларының талазы-биле райкүүскомнарның төлээлеериниң шилитинген болгаш санажылга комиссиялары тургустунган. Соңгукчуларның даңзыларын тургузуп дооскан.

(СЭТА).

Орел областа 784 соңгулда округтары

ОРЕЛ. Областың бүгү районнарында улус судтарынга соңгулдаларның талазыбиле соңгулда округтарының тургузуушкуну доозулган. 784 соңгулда округтары тургустунган. Соңгулда пунктуларының болгаш округтарының талазы-биле санажылга комиссияларын болгаш райкүүскомнарның төлээлетиргеннериниң составтары бадылатынган.

Көдээ Советтер даргаларының болгаш секретарларының, агитпунктулар эргелекчилериниң, партия эге организацияларының секретарларының болгаш культура албан черлериниң ажылдакчыларының соңгулдаларга белеткелге холбашкан баштайгы саавыр чөвүлел хуралдары районнарга болуп эткилээн.

(СЭТА).

Соңгулдаларга чедишкинниг ужуражыр дээш

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Улус судтарынга соңгулдаларның белеткели Тес-Хем районда улам калбарып турар. Райкүүскомнуң шиитпири-биле тургустунган 7 соңгулда пунктуларының дерилгези көрүштүг хандыртынган, соңгукчуларның ат даңзызы ниитиниң көрүүдезинде астынган. Шимелде болгаш дерилге талазы-биле Белдир-Арыгда соңгулда пунктузу эң көрүштүг болуп турар.

Соңгулдага холбаштыр сургаалдалар, көдээ Советтер ажылдакчыларынга болгаш агитаторларга өөредилгелер чер-черниң аайы-биле эрткилээн. Район төвүнге ноябрь 25-те болган семинарга агитколлективтерниң удуртукчулары, соңгулда пунктуларының эргелекчилери болгаш көдээ Советтерниң даргалары олурушкан.

Улус судтарынга соңгулдаларның хүнүнге чедишкиннинг ужуражыры дээш районнуң ажылчы чоннары бедик көдүрүүшкүнүг ажылдап турар. Колхозтар ниитиниң малын организастыг кыштаглаткан, үрезин арыглаашкыны болгаш келир чылдың тудугларынга материал белеткээр ажылдар чедишкиннинг калбарып турар.

Колхоз суурунда агитпункт

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Маленков аттыг колхозта агитколлектив суд соңгулдаларынга белеткелдер талазы-биле боттуг хемчеглерни ап, соңгукчулар ортузунга тайылбыр ажылын калбартып турар. Арыг-Бажында № 7 агитпункт (эргелекчизи эш Ховалыг) тускай бажында көрүштүг деритинген.

Агитколлективте 22 агитаторлар бар, олар колхозтун ажыл участоктарының аайы-биле 19 кезек черлерде тайылбыр ажылын чорудуп турар. Агитколлективтиң ноябрь 17-де болган хуралынга соңгулдалар үезинде чорудар ажылдың планын бадылаан, оон-биле кады анаа агитаторларның дуржулга солчуушкуну база болган.

Колхозтуң часкы тарылгага белеткелин дүргедедир, ниитиниң малын менди болгаш күштүг кыш ажырар, келир чылдың тудуг планынга четчир материалдарны белеткеп алган.

Кызыл хоорайның IX партия конференциязы

Ноябрь 20—21-де Кызыл хоорайның IX партия конференциязы болуп эрткен.

СЭКП хооркомунуң ажылының дугайында отчёт илеткелди партия хооркомунуң секретары эш **Анкудинов** кылган.

Ооң чугаалааны болза, партияның XIX съездизиниң, база од ышкаш областың V болган хоорайның VII партия конференцияларының шиитпирлерин күүсетпишаан, хоорком болган партия эге организациялары үлетүрүү, транспорт бүдүрүлгелерин болган тудугларны удуртуун эвээн экижиткен.

Ыяш заводунуң, облпотребсоюзтуң, транспорт конторазының болган өске-даа бүдүрүлгелериниң партия эге организацияларын быжыглаар соруга-биле эвээн хөй коммунистерни чоруткан, олар анаа партийжи болган бүдүрүлгечи ажылды экижидеринге идепкейлиг дузалашканнар. Шуут бүдүрүлгеде ажылдап турар 277 коммунистерден 270 кижи мурнакчылар болуп, ажылга үлегерин көргүзүп, массаларның чарыжының эгелекчилери болуп турарлар.

Партия организацияларын быжыглаазының болган социалистиг чарышты удуртуун күштелдиргениниң түңнелинде үлетүр болган транспорт организациялары ажылда чамдык экижилгелерни чодип алганнар. Бо чылдың он айларының бүдүрүлге планын хоорайның үлетпүрүникити продукция бүдүрүп үндүреринiң талазы-биле 112,2 хуу күүсеткен, продукцияның өөлдези эрткен чылдың ол үеинге деңнээрге 15,2 хуу болган. СЭКП хооркому болган партия эге организациялары хожудап турар бүдүрүлгелерже улуг кичээнгей салып, оларга практиктиг дузаламчыны көргүзүп турар апарган. Оларның эвээн хөйү (алгы заводу, ыяш заводу болган өскелер-даа) бо чылын эвээн эки ажылдап турарлар.

Ооң-биле чергелештир хооркомнуң бюрозу иштики курлавырларны эң долузубиле ажыглаарынче, продукцияның шынарын экижидеринче болган бот-үнезин чиигедиринче бүдүрүлгелериниң, партия болган профэвилед организацияларының удуртукчуларының кичээнгейин эвээш угландырып келген дээрзин илеткелчи чугаалаан.

Бүдүрүлгелерде бүдүрүп үндүрүп турар кылыгларның ассортиментизи ам-даа эвээш. Чижээ, аш-чем комбинады хлеб, булочка кылыгларын калбартырының ернунга ону 7 хуу кызыган. Казе, море бүдүрери кызырылган, газчыткан сугну мырыңай үндүрбейн турган. Ажыла үрей кылыр чоруктарны амдыгаа чедир болдуруп келген.

Мебель фабриказы планда көрүүнген кылыгларның кезиин база-ла кылбайн турар. Күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыглаары-биле, чиг-эт хандырылгазы болган продукцияның шынарын экижидери-биле холбашкан соңгаарлатынмас хөй-хөй айтырыглар ооңум болган дидим эвес шиитпирлетиниң турар.

Чурт үлетүрүүнүң чамдык бүдүрүлгелериниң багай ажылы областың чурт үлетүрүүнүң удуртукчузу эш Товаришайны ыңдыг-ла кончуг дүвүрстейн турар. Ол хажыызындан хайгаараар кижиниң туружунда туруп, бүдүрүлгелерге эвээш барып, оларның ажылынче сиднигин кирбейн турар, бүдүрүлге болган сан айтырыгларын оператив чок шиитпирлеп турар.

Типографияның ажылында улуг четпестер бар. Ында солуннар болган номнар үндүрүлгезинде үрей кылыр чоруктарны амдыгаа чедир болдуруп турар. Коллективте культура-массалыг болган кижизидилгелиг ажыл сула салдынган, күш-ажылчы сагылга-чурум куду деңнелде.

Хоорайның хөй-хөй бүдүрүлгелери совет хереглекчиниң негелделериңе дүүшпес куду шынарлыг продукцияны бүдүрүп үндүрүп турарлар. Ол болза, партия хооркомунуң бюрозу, бүдүрүлгелериниң удуртукчулары болган партия организациялары продукцияның бедик шынары дээш чогуур демиселди чоруттайн, үрей кылыр чоруктуң чылдагаанарын илеретпейн, үрей кылыкчыларны шыдажып көрүп эрттирип, тодаргай буруулугларны харысалгаже кирбейн турарында болуп турар.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң айтырынче, камналганың чурумуже болган бүдүрүп турар продукцияның бот-үнезин чиигедиринче бистиң партиявыс улуг кичээнгейни салып турар. Ынчалза-даа ол эң чугула айтырыглар партия хооркомунуң бюрозунуң, ажыл-агый удуртукчуларының болган партия организацияларының кичээнгейшиң төвүнде эвес болуп турар.

Дааранылга комбинады продукцияның бот-үнезин чиигедириниң талазы-биле планныг онзалданы күүсетпээн. Планныг өрулгаларны алырының орнунга бүдүрүлге чылды каражалыг доозуп турар. Ажыл төлевириниң фондузунга артык чарыгдалларны болдурган, чиг-этти камнаары дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн белидери дээш демиселди чоруттайн турар. Ында он-он ажылчыннар ай бүрүзүнде ажыл нормазын күүсетпейн турар. Партия организациязы күш-ажылды багай организастааны-биле эштежип, коллективте политиктиг ажылды кошкак чоруп турар.

Бо чылын чамдык транспорт организациялары боттарының ажылын экижиткеннер. Оларның иштинде—харылзаа эргелелиниң, «Тыва алдын» трестизиниң транспорт конторалары, төп автобаза болган өскелер-даа.

Ынчалза-даа чамдык өки түңнелдербиле кады транспорт организацияларының ажылында улуг четпестер база бар. Чижээ, Кызылдың авторотазы чүүк сөөртүлгезиниң планын күүсетпээн. Транспорт конторларында кыбар чүүл, резина, материал камналгазы дээш чогуур демисел чорутунмайн турар.

Чолаачыларның чамдык кезиниң күш-ажылчы сагылга-чурумунуң багай байдалын онзалап айтыр херек. Ооң түңнели—аварияларның хөй болуп турары болур. Ындыг байдал болза, СЭКП хооркомунуң, партия организациялары болган ажыл-агый удуртукчуларының, чолаачыларның ортузунга кижизидилгелиг ажылды кошкатканы-биле, аморальдыг чоруктарга удур демиселди чорутпайн, оруқ шугумнарынга чолаачыларга эргежок чугула амыдырал байдалдарны тургуспайн турары-биле тайылбырлатынар.

Тудуг организациялары багай ажылдавышаан турарлар. Чижээ, «Тыва тудуг» трестизи чыл планын түгүл 46 хуу күүсеткен, 14 тудугларын түгүл 3-түү ажыглалга киирген. Тудугнуң шынары чавыс хевээр болуп турар. План күүсетпезиниң кол чылдагааны болза, трестиң удуртукчуларының даалгалыг ажылынга харыысалга чогу болуп турар. Ажыл-агый удуртулгазын быжыглаарынче хемчеглер албайн баргаш, партия хооркомунуң бюрозу ооң-биле частырыг кылган. Эргелевчи эш Нестеровский болгаш парторганизация секретары эш Лепешкин коллективти күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бүгү хемчеглер-биле бедидери дээш демиселче мобилизастааннар, мурнакчыларның дуржулгазын кошкак нептередип, тудугларда күш-ажылды багай организастааны-биле, механизмнериң багай ажыглаашкыны-биле эштежип турарлар. Трестиң партия организациязы багай ажылдавышаан турар.

Тудуг планын кедээ ажыл-агый эргелелиниң тудуг монтаж конторазы база күүсетпээн.

Партия хооркому, ооң бюрозу, база секретарь кижи—мен, үлетүр килдизи (эш Забоев) үлетүрүү кыры-биле, тодаргай эвес удуртуп келген, ортумак көргүзүүлериниң артында хөй-хөй бүдүрүлгелериниң ажылында улуг четпестерни көрбейн баар үүлдер болганчок таваржып турган. Үлетүрүүнүң партия эге организацияларының ажыл-чорудулгазын хоорком кошкак углап-баштап келген деп эш Анкудинов чугаалаан.

Отчёттуг үениң дургузунда хоорайның партия организациязы ажылчы чоннарның культура-амыдырал хандырылгазынче, оларның материалдыг деңнелин бедидеринче кичээнгейни эвээн салып келген. Ынчалза-даа СЭКП хооркому, хоорай Совети, партия болган ажыл-агый организациялары бо чугула херекке хөй санныг улуг четпестерни болдуруп турарлар.

Хоорайның ногаанчыдылгазы ооңум чоруп турар, олурткан ногаан үнүштер хөйү биле өлүп турар. Чуртталга бажыңнарының тудуушкуну кончуг багай чоруп турар. Суг дамчыдар хоорааның болгаш бус-турбиналыг электростанцияның тудуушкуну ара соксаан, чуртталга фондузун септээриниң тадазы-биле ажылдар шыдажыр аргажок узамдыгын туруп берген. Хоорайның электростанциязы (директору эш Иванов) багай ажылдавышаан турар, чоннуң электри энергиязынга хереглелдерин хандырып бербейн турар, аварилар, чуртталга бажыңнарының, культура-амыдырал болгаш үлетпүр бүдүрүлгелериниң чырыын үзүк чокка өөрүп, хоорайның ажыл-агыйының хөгжүлдезинге улуг когаралды таварыштырып турар. Өске-даа коммунал бүдүрүлгелерге чунар бажыңга, баш дүгү таарыыр черлерге болгаш өске-даа черлерге чон хөй хомудалдарны кылып турар.

Отчёттуг үениң дургузунда хоорайда садыглаашкын эвээн экижээн, бараан саарылгазының хемчээли 5 миллион ажыг рубльге өскен. Магазиннериң болгаш иштиниң чемненилге черлериниң саны көвүдээн. Садыгның хөй санныг ажылдакчылары оларга дааскан херекти ак сеткилдиг күүседи турарлар.

Ынчалза-даа бо биче экижилгелер бистиң канчап-даа хандырып шыдавас. Партияның болгаш чазактың доктаалдарын хөй-хөй садыг организациялары багай күүседип турар. Бараан саарылгазының талазы-биле 9 айларның планы түгүл 97,7 хуу күүсетинген. Бирги чергенин эргежок чугула бараанларын болгаш чурт иштинге бүдүрген бараннарны, ылангыя мебель садыглаары багай организастатынган. Хоорхнэ ногаа болгаш картофель белеткээриниң планын күүсетпээн, мөөгү, балык, кат болгаш өске-даа продуктулар белеткелин багай чоруп келген. Чамдык магазиннерде садыглаашкынның шактарын үреп турар, чамдык ажылдакчылар каржы чоруун көргүзүп, садып алыкчыларның негелделерин топ көрбес чоруктуу болдуруп турарлар.

Иштиниң чемненилге черлери планын күүсеткен болза-даа, оларның ажылы багай болбушаан турар. Хоорайда ылангыя ооң кыдыгларында столоваялар кончуг эвээш. Оларда чемнериң ассортиментизи кызыгаарлыг болган чаңгыс-аңы хевирлиг, чемни белеткээриниң шынары чавыс. Столоваяларны четчир санныг сава-биле болгаш өске-даа херекселдербиле четче хандырбаан.

Колхозтарга шеф дузаламчызы көргүзериниң хереңде, милиция органнарының, судтуң болгаш прокуратураның ажылында, медицина хандырылгазында улуг четпестерни илеткелге илереткен.

СЭКП ТК-ның айтыышкынларын күүсетпишаан, хоорайның партия организациязы болдуун күженишкиннерин кижизидилгелиг ажылды экижидеринче, коммунистериң идейлиг канналышкынынче, бодунуң кежигүннериниң составының шынарын экижидеринче угландырып, партияга чаңгыстан хүлээп алышкынны шыңгыы сагып келген.

Ооң-биле кады чамдык партия организациялары (харылзаа эргелели, типография болгаш өскелер-даа) сан талазы-биле өөлдени сүргеш, партияга хүлээп алышкынның хереңге улуг частырыгларны кылып турган.

Хоорайның партия организациязында 80 кандидаттар хуусаазын эрттирген стажтыг болуп турарлар. Ол болза, партия хооркому болгаш партия организациялары кандидаттар-биле ажылды амдаа багай чорудуп, оларның политиктиг деңнелин болгаш ажылчы мергежилин бедидериниң дугайында эвээш сагыш салып турар, партия кежигүүнүге киреринге белеткелдиң талазы-биле кандидаттарның боттарының харыысалгазын бедитпейн турар деп чүвени көргүзүп турар-дыр. Кандидаттарның политиктиг кижизидилгезинiң хереңе хоорхнэнiң партия организациязында онза багай болуп турар.

Хооркомнуң бюрозу отчёттуг үениң дургузунда партия эге организацияларының ажылын экижидериниң, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырының, партияның иштики демократизының амыдыралга чорударының талазы-биле хемчеглерни ап чорудуп келген. Коммунистериң идепкейлиг болгаш инициативтиг чоруу өскен, партия организациялары быжыккан, Төп автобазаның, ыяш заводунуң, башкы институдунуң, «Тыва алдын» трестизиниң болгаш өскеда черлериң партия организациялары боттарының ажылын дыка экижиткеннер.

Ынчалза-даа хөй-хөй партия организацияларында партийжи ажылдың сула салдынган чоруу ам-даа узуткатынмаан дээрзин көрбейн барып болбас. Кызылдың АТК-зында партия организациязын (секретары эш Сафронов) чижекке ап көрээдинер. Партбюро администрацияның ажыл чорудулгазын контрольдаар эргезин күүсетпейн, цехтериң, бригадаларның ажылынче ханылап кирбейн турар, ажылчыннарның ортузунда социалистиг чарышты кошкак организастап турар. Профэвилед болгаш комсомол организацияларын ол багай удуртуп, чолаачыларның болгаш септелге ажылчыннарының ортузунда политиктиг болгаш культура-массалыг ажылды сула чоруткан.

Культура эргелелиниң, электростанцияның, хоорайның коммунал ажыл-агыйының болгаш өске-даа черлериң партия организацияларында ажыл багай тургустунган.

СЭКП хооркому болгаш чамдык партия организациялары бот-шүгүмчүлелди болгаш адаандан өрү шүгүмчүлелди кошкак калбартып, даандырган херектиң, партийжи болгаш күрүнениң сагылга-чурумун чайгылыш чокка сагыырының талазы-биле харыысалгалыг болур чорукка коммунистерни кижизидериниң талазы-биле ажылды четпес чорудуп турган. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунда, партийжи ажылда бар четпестериң чыдагааны ында болуп турар.

СЭКП хооркомунуң бюрозу бодунуң-даа, ол ышкаш үстүү партия органнарының-даа шиитпирлериниң күүселдезиниң талазы-биле хүн-бүрүүнүң контролюн боттандырбайн турган. Чижээ VIII партия конференциязының, хооркомнуң пленумнарының болгаш бюроларының чамдык эң чугула шиитпирлери: чуртталга бажыңнарының тудуушкунунуң дугайында, суг дамчыдар хоорааның болгаш бус-турбиналыг электростанцияның тудуушкунунуң дугайында, электростанцияның ажылының дугайында шиитпирлер күүсетинмейн хевээр арткан.

Хоорай Совединиң, профэвилед болгаш комсомол организацияларының ажыл-чорудулгазында, хереңеннер ортузунга ажылда бар улуг четпестериң дугайын илеткелге тодаргай чугаалаан.

Илеткелчи ооң ыңай хоорайның партия организациязында идеологтуг ажылдың дугайын чугаалаан. Эрткен өөредилге чылы чаңгыс угда өгелээн болгаш эвээн организастыг доозулган. Хөй-хөй бөлүүмнерге болгаш политшколаларга өөредилге чылы чедишкиниг доозулган, дыңнакчыларның хөй кезии өөренип эрткен материалдың талазы-биле быжыг билиглерни алган. Лекция пропагандазы эвээн экижээн.

Ынчалза-даа коммунистериң марксисчи-ленинчи өөредилгезиниң хереңге улуг четпестер болгаш частырыглар бар болуп турган болгаш ам-даа бар. Марксисчиленинчи теорияны өөрениниң талазыбиле шээжилээшкиниң болгаш формализмниң чүүлдери төнчүзүнге чедир чайлатынмаан, башкылаашкынны хоорайның болгаш областың ажылчы чоннарының тодаргай сорулгаларындан хоорулчак кылдыр чорудуп турары хаая эвес. Бөлүүмнерге, политшколаларга болгаш партия чырыдыышкынының өске-даа звеноларынга башкылаашкынның идейлиг утказының талазы-биле контрольду партия хооркому болгаш партия организациялары четпес боттандырып турган. Эки-турының принцивин хөй удаа үреп турган. Пропагандист кадрларны шилип алырының болгаш кижизидериниң талазы-биле ажыл амдыгаа чедир багай тургустунган.

Хооркомнуң бюрозу номчуп турар лекцияларның идейлиг утказының талазыбиле контрольду четпес боттандырып турган. Хоорком чанында лекторлар бөлүү кошкак ажылдап турган. Бюро кежигүннери, секретарлар болгаш хоорайның партия активи лекцияларны болгаш илеткелдерни эвээш кылып турганнар. Чамдыкта лекцияларны багай белеткетинген кижилерге номчудуп турган.

Хоорком болгаш партия организациялары агитас-массалыг ажылды эки удуртуп турар апарган. Ынчалза-даа ооң кампаний-жи характери ам-даа ажып эртинмээн — хөй-хөй агитколлективтер боттарының ажылын түгүл соңгулдалар ийикпе, азы өске-даа политиктиг хемчеглерге белеткелдиң болгаш ону эрттирип турарының үезинде диргизип кээр, а ооң соонда ажылдавайн турарлар. Көскү агитацияның талазы-биле ажыл багай чоруп турар. Бүдүрүлге планын доллур болгаш ажыр күүседириниче кыйгырып турар лозунгулар болгаш плакаттар бүдүрүлгелерде болгаш албан черлериниде дыка эвээш. Хаа солун ажылын эвээн хөй организацияларда сула салган.

Бистиң бүгү ажылывыста пропагандисчи болгаш организакчы улуг роль парлаттага хамааржып турар. Ынчалза-даа солуннарның ажылында ам-даа улуг четпестер бар. Олар СЭКП төөгүзүнүң, философияның болгаш политиктиг экономияның эң чугула айтырыгдарының талазы-биле теоретиктиг үүлдерни эвээш парлап, партия, профэвилед болгаш комсомол ажылының практиказын кошкак түңнештирип турарлар. «Тувинская правда» болгаш «Шын» солуннарның арыннарынга чазыгларны үндүрүп турар.

Улус өөредилгезиниң органнарының, культур-чырыдыышкын болгаш өске-даа албан черлериниң ажылында четпестер хөй.

Отчёт илеткел талазы-биле саналдарга кол черни үлетпүр, тудуг, коммунал болгаш салыг черлериниң, улус өөредилгезиниң база кадык камгалалының албан черлериниң, суд болгаш шагдаа органнарының ажылынга партийжи удуртулганың айтырыглары эвээн.

—Үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылынга дириг, тодаргай болгаш чогуур өйүнде партийжи удуртулга болза, күрүне опаалдаларын күүседириниң, продукция бүдүрүп үндүрериниң көвүдериниң болгаш ооң шынарын экижидериниң эң кол үүлү болур—деп төлээ эш **Кандауров** (ыяш заведундан) бодунуң саналынга чугаалаан.—Ындыг турбуже партияның хоорай комитединiң ажыл-чорудулгазының бо участогунда улуг четпестер бар. Ыяш заводунга хооркомнуң янзы-бүрү комиссиялары болгаш хөй төлөөлекчилери кээп турган, ынчалаажок олар кандыг-даа дуза көргүспээн. Ажыл-херектиң байдалын ханы өөренип көөрүнүң, бүдүрүлгениң хожудап турар участоктарын партия эге организациязын сегидеринге тодаргай дуза көргүзериниң орнунга олар янзы-бүрү медээлер чыып, четпестер санап, конторага олуруп турганнар. Бистиң заводту хожудаашкындан үштүп алыр дээн орлаңдажыышкыннар ынчангаш үр үеде түңнел чок болуп келген.

Хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниге партийжи удуртулганың улуг четпестерин төлээ эш **Волченко** (септелге заводунуң тудуг-монтаж конторазының парторганизациязындан) база айыткан. Септелге заводунуң—хоорайда баштайгы улуг индустриальдыг бүдүрүлге черииниң тудуу СЭКП хооркомунуң кичээнгейинден дашкаар турганын ол демдеглээн.

—Хооркомнуң үлетпүр килдизиниң эргелекчизи эш Забоев сөөлгү айларда бисте шуут келбестээн. Көдээ ажыл-агыйның область эргелели тудугнуң канчаар чоруп турарын сонуургавайн турар—деп эш Волченко демдеглээн.

Улустуң хереглел үүлдерин бүдүрүп үндүрүп турар үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылынга санал бергеннер улуг кичээнгей салганнар. Мебель фабриказының, дааранылга комбинатының продукциязының ассортиментизин калбартыр болгаш шынарын экижидер талазы-биле ажылды хоорайның партия организациязы кошкак чорудуп келгенин төлээ эш **Мельник** айыткан. Ол бүдүрүлгелер ажыктатынмайн турар улуг курлавырларлыг дээрзин болгаш Кызылдың база областың чонунуң негелделерин дыка эки хандырып болурун үлетпүр делгезги көргүскен. Сорулга болза чурт иштинiң курлавырларын бүрүн ажыглаарында, ажылчыннарның чогаадыкчы инициативазын идепкейлиг деткиринде, мурнакчы дуржулганы калбаа-биле нептередиринде болур.

Төлээ эш **Кожевин** (Горпонуң партия организациязындан) хоорайның салыгаап турар организацияларының ажылында улуг четпестер барын билинген. Горпонуң баштаар чериниң, ревизия болгаш лаңгыы комиссияларының хөй-хөй кежигүннери, ооң иштинде коммунистер боттарының хөй иштиниң хүлээлгелерин күүсетпейн турарлар.

Салыг черлериниң ажылынга контроль багай тургустунган. Садып алыкчыларны багай хандырар, мегелээр, кажарлап садар, эптиг-ээлдек эвес чоруктар чамдык садыгжыларда бар. Салыг четкизинге кирип турар дустуң болгаш чурт иштинге бүдүрер өске-даа аш-чем продуктуларының шынарын экижидериниң өргежок чугулазының дугайында хоорайның VIII партия конференциязының айтыышкыны саазын кырынга артканын эш Кожевин демдеглээн.

—Партияның хоорай комитети хоорайның чоок кавызынга ногаа болгаш сүт ажыл-агыйын хөгжүдериниң айтырыгларынче кичээнгей салбаан—деп ол чугаалаан.

Төлээ эш **Звездочкин** (облкомхозтуң партия организациязындан) бодунуң саналынга хоорайда коммунал-амыдырал хандырылгазының болгаш чуртталга тудуунуң айтырыгларының дугайын чугаалаан.

Хоорайда коммунал хандырылгазы багай тургустунганын билинмишаан, бо талазы-биле партияның хоорай комитеди болгаш хоорсоветтиң күүскому база буруулуг болуп турарын ол айыткан.

—СЭКП хооркому суг дамчыдар хоорааболгаш бус күжү-биле хөделир электростанция болза, хоорайның ең чугула, бирги өскүстүнiң тудуглары болур дээрзин айыткан хоорайның VIII партконференциязының айтыышкынын күүсетпээн. Ол тудуглар ам-даа эгелевээн—деп ол чугаалаан.

—Бо чылын хоорайның коммунал ажыл-агыйы амга чедир чаңгыс-даа бажын албаан. «Тыва тудуг» трестизиниң удуртукчулары чуртталга бажыңнарының тудуун ийиги чергениң айтырыы кыдыр санап, ажылдың ол участогун хаарысалга чок көрүп турар дугайын ол чорук херечилээр—деп эш Звездочкин айытган.

—Коммунал ажыл-агыйының удуртукчулары, ылаңгыя эш Звездочкин чамдык таварылгаларда боттарының ажылын бот шүгүмчүлелчи өзү-биле үнелеп көрбейн турар—деп конференцияның төлээзи, хооркүүском даргазы эш **Кошкаров** чугаалаан. — Хоорайның чурттакчыларының амыдырал хандырылгазын бар аргаларны эң бодамчылыг ажыглаарының күселибиле безин дыка экижидип болур аргалар турган. Кызылдың чаагайжыдылгазының айтырыгларынга доктаагаш, эш Кошкаров ол чугула херекке хоорайның чурттакчыларын, ылаңгыя ажылдавайн турар кижилерни, а од ышкаш хуу тудугжуларны хооркүүском кошкак хаара тутканын минии чугаалаан. Ооң-биле кады чамдык бүдүрүлге болгаш албан черлериниң партия эге организацияларын хоорайның ногаанчыдылгазын болгаш чаагайжыдылгазын кайы хамаан чок көөр чоруу дээш эш Кошкаров шүгүмчүлээн.

—СЭКП хооркому болгаш партия эге организациялары уруглар албан черлериниң четкизин калбартырын болгаш оларның ажыл-чорудулгазын экижидерин чедип алыр ужурлуг. Ол чорук чаш уруглар ыг иелерни бүдүрүлге ажылынга калбаа-биле хаара тударынга дузалаар—деп ол үргүлчүлеп чугаалаан.

—СЭКП хооркомунуң удуртур ажылдакчылары школаларга ховар барып турар болгаш өзүп өрөр салчакчыларын өөредилгези база кижизидилгези канчаар чоруп турарын багай билирлер. Школаларның онгу класстарынга өөредилгениң шынары эрткен өөредилге чылының төнчүзүнде кончуг куду болганы оларны бичии-даа дүвүретпээн—деп эш **Хомайко** (хоорвоенкоматтың парторганизациязындан) демдеглээн.

СЭКП хооркомунуң талазындан школаларда партия ажылын чедир үнелевейн турарының дугайын төлээ эш **Гневышева** (хооропо) чугаалаан. Боттарының уругларын багай кижизидип турар коммунистерге чамдык партия организациялары чогуур негелде кылбайн турарын ол демдеглээн. Ажылчын аныктарның өөредилгезинде болгаш хоорайда бижикти биче билир чорукту узуткаар талазы-биле ажылда улуг четпестер барын билинмишаан, эш Гневышева дааранылга комбинадының, Кызыл АТК-зының, типографияның болгаш өскеда чамдык бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары ажылчыннарның өөредилгезинге чогуур байдалды тургуспайн турарын айыткан.

Төлээ эш **Рычкова** чоннуң медицина хандырылгазында улуг четпестер-биле эштежип турар область эмнелгезиниң партия организациязының ажылын ыңгыы шүгүмчүлээн.

—Хоорайның медицина албан черлериниң, ооң иштинде эмнелге чериниң ажылынга хомудалдар кончуг чөптүг—деп төлээ эш **Набатов** (эмнелгениң парторганизациязындан) миннии чугаалаан.—Ылаңгыя бис медицина билиглерин пропагандаларын экижидип шыдаваан бис, кадыкшылдыг чуртталга дээш демиселди кошкак чорудуп турар бис. Боттарының албан хүлээлгезин күүседиринге кадык камгаладының ажылдакчылары чамдык коммунистер (Ензак, Григорьев) үлегер көргүспейн турарлар. Эмчилер ортузунда, ылаңгыя — ортумак болгаш кудуку медицина ажылдакчыларының ортузунда кижизидилге ажылы багай.

—СЭКП хооркому улус судтарының ажыл-чорудулгазынга четпес кичээнгей салып турар. Шиитпекчилериниң болгаш улус төлээлериниң составынга болганчокла хынатынмаан, идегел шынзыда албас кижилерни шилип ап турган. Хоорайның партия организациязының удуртукчулары улус судтарының ажылынга Юстиция министерствозунуң область эргелелиниң талазындан удуртулганы өзүп кижидерин чедип албайн турар—деп төлээ эш **Соколова** демдеглээн.

Эш **Чулков** (театрның парторганизациязындан) бодунуң саналынга национал театрның коллективиниң чогаадыкчы ажылчорудулгазының байдалдарын экижидер дугайында чогуур сагыш салыышкын илеретпейн турары дээш СЭКП хооркомун шүгүмчүлээн. «Область солуннарының редакциялары болгаш радио дамчыдылгазы театрның ажылынга өөрөш кичээнгей салып турар. «Тувинская правда» солуннуң бистиң шиилериниске рецензиялары ханы өвес болуп турар» деп ол айыткан.

Төлээ эш **Распопин** (облвоенкомат) хоорай паркынга ажылчы чоннарның культурлуг дыштанылгазын багай организастап турарынче конференцияның кичээнгейин угландырган.

«Хоорайның парторганизациязында кадыкшылдыг чуртталга дээш демисел багай чоруп турар. Эзирин алгаш хөй-нимти чуруму үүгээр кижилериниң арызында коммунистер эштер Самбу (Күрсаак конторазы), Полежаев («Тыва тудуг» трестили), О. Очур-оол (Кедээ ажыл-агый школазы) болгаш өскелер-даа бар. Ол чорук—амыдырал-чуртталга талазы-биле будулар чоруктуң иледелшкиниңеринге өзу өарымдаалап эштежип орар чоруктуң түңнели болур» деп эш **Михайлов** (УМВД-де парторганизациязындан) демдеглээн.

Хоорайның партия организациязында политиктиг чырыдыышкынның байдалының дугайын төлээ эш **Упкунов** (облкүүскомнуң парторганизациязындан) чугаалаан. Коммунистериң мораль талазы-биле будулар, сагылга-чурум үүгээр чоруу болза, политик-кижизидилгелиг ажылды кошкатканының түңнели болур дээрзин демдеглевишаан, партияның хоорай комитединiң талазындан политик-кижизидилгелиг ажылга удуртулгазын ол шыңгыы шүгүмчүлээн.

— Хооркомнуң бюрозу эрткен өөредилге чылында пропагандист кадрларга өзүлүг дуза чедирбээн. Пропагандистериңи семинарын ховар чорудуп турган. Лекторларның, бөлүүмнер болгаш политшколалар удуртукчуларының идей-теоретиктиг белеткелин херек кырында бедидер ужурлуг теорииниң эң кол айтырыгларын чогаадыкчы чугаалажып өөрениниң орнунга, семинарларга өөредилге болганчок-ла программыг материалды катаптап чугаалаары, «сыскырыышкын»-биле кызыгаарлатынып турган. Пропагандистериңи методиктиг мергежилиң бедидер дугайында эвээш сагыш салып турган.

— СЭКП хооркому, ооң бюрозу болгаш секретарьлары коммунистериңи марксисчиленинчи өөредилгезин удуртуруңга четпес кичээнгей салып келгеннер — деп хооркомнуң секретары эш **Киселев** бодунуң саналынга миннип чугаалаан.— Ооң түңнелинде чамдык партия организацияларынга партия ажылының ол эң чугула участогун чедир үнелевес үүлдер турган. Чижээ, национал театрның коммунистери (парторганизация секретары эш Намдаа) боттарының идей-теоретиктиг деңнелин бедидеринге эвээш сагыш салып келгеннер. Партия төөгүзү өөреник болгумге болгаш политшколага кичээлдер үзүктелиишкиниг эртки турган. Театрның директору коммунист эш Егоров өөренир хөңү чок болуп турар.

Политиктиг чырыдыышкынга эки-дураның принцивин шыңгыы сагыыры коммунистериңи идейлиг чепсегленишкиниңиг өөлдези дээш партия организацияларының харыысалгазын кудулаттайн, харын-даа бедидип турар. Ындыг туроуже механизация училищезинiң, типографияның болгаш чамдык өске-даа парторганизациялар чаа өөредилге чылында революсчу теорияның пропагандазынга удуртулганы кошкатканнар, коммунистериңи хөй кезии ол черлерде амга чедир-ле өөренип кирбээн.

—Кадрларның теоретиктиг белеткелиниң кол методу — марксисчи-ленинчи теорияны боду өөренир чорук ам-даа бистиң пропаганда ажылывыста чогуур орнун эзеп албаан. Партия төөгүзүн болгаш теориязын боттары өөренип турарларга дуза жыдыр номчуп турар лекцияларга кончуг эвээш санныг кижилер кээп турар —деп эш Киселев чугаалаан.

Эш Киселев агитас-массалыг ажылга хоорайның партия организацияларының улуг четпестерни демдеглээн. «Тыва тудуг» трестизинде, типографияда болгаш чамдык өске-даа парторганизацияларның агитколлективтери түгүл чугула политиктиг кампаниялар үезинде ажылдап, а өске үелерде ону шуут соксадып турарлар.

Төлээлер эштер **Яркин** (механизация училищези) болгаш ВЛКСМ хооркомунуң секретары **Серов** олар боттарының саналдарынга комсомол организацияларынга партийжи удуртулганың айтырыгларын чугаалааннар.

— Комсомолдуң күжү—партийжи удуртулгада. Ол дугайын туйбу заводунда, башкы институдунда болгаш өске-даа ВЛКСМ организацияларының дуржулгазы база катап бадыткап турар, олар партия эге организациядарының талазындан хүн-бүрү удуртулганы ап турарлар. Ынчалаажок херек чер бүрүзүнде ындыг эвес. Кызыл АТК-зында, садыг-кооператив школазында, дааранылга комбинатта, ыяш заводунда партия организацияларының удуртукчулары комсомол организацияларының ажыл-амыдыралын сонуургавайн турарлар.

Төлээ эш **Закутилин** («Тыва алдын» трестизиниң АТК-зында парторганизациядан) СЭКП хооркомун профэвилед организацияларын багай удуртуп турары дээш шүгүмчүлээн.

(Төнчүзү 3-кү арында).

Кызыл хоорайның IX партия конференциязы

(Төнчүзү).

— Совет улустуң кайгамчыктыг чедишкиннеринге Совет Тыванын ишчилери боттарының чогаадыкчы салыышкынын база киргенин медереп билири өөрүнчүгдүр — деп конференцияга бодунуң чугаазынга СЭКП обкомунуң секретары эш **С. Тока** чугаалаан. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртулгазы-биле, ССРЭ-нин улустарының, бирги эзлчегде улуг орус улустуң акы-дүнма дузаламчызының ачызында бистиң областа чаа, социалистиг экономика болгаш культура дүрген темпи-биле хөгжүп турар.

Отчёттуг үеним иштинде хоорайның партия организациязы көскү чедишкиннерни чедип алган. Алгы-пимокат, ыяш заводтарында болгаш өске-даа мурнакчы бүдүрүлгелерде мурнакчыларның саны өскен, ажыл шагы үзер, ажылдан озалдаар болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр өске-даа чоруктар колдуунда долузу-биле үзүткатынган.

Ынчалза-даа бир эвес ажыл-агый черлеринге партийжи удуртулга ханы, тода турган болза, бир эвес мурнакчыларның дуржулгазын улам эки нептереткен болза, хоорайның парторганизациязы моон-даа артык чедишкиннерни чедип ап болур турган ийик.

СЭКП хооркомунуң, а ол ышкаш хоорайның болгаш областың ажыл-агый органнарының талазынан үлетпүр бүдүрүлгелерни удуртуп турарында улуг четпестер дугайын бети дээрге-ле электростанцияның сегип чадап турары черечилеп турар.

— СЭКП хооркомунуң улуг частырымы болза, хоорайда чуртталга тудуунуң ужурдузазын чедир үнелевейн турары болур — деп эш Тока уламчылап чугаалаан. Хооркомнуң чөпшээрели-биле тудуг трестизи үр үе иштинде бодунуң күжүн харыгда хөй бажыңнар тудуунче чардыктырып киргеш чогум ол тудугларны ажыглалга киирериниң хуусааларын дыка саадалып келген. Тудуг трестизинде политик-кижизидилгелиг ажыл кончуг багай тургустунган. Партия эге организациязының бюрозу, оон секретары эш Лепешкин чүнү-даа кылбайын, бүдүрүлгеде күш-ажылдың сагылга-чурумун массалыг үрээр чоруктар-биле эптежип турар. СЭКП хооркому көлээге шеф дузаламчызын экижидерин чедип албаан.

— Партия хооркомунуң ажыл-чорудулгазында частырыглар болгаш четпестер чүнүн-даа мурнунда партийжи массалар биле оон четпес харылзаалыы, активке кошкак даянын турары-биле тайылбырлатынар.

Төлөөлөр эштер **Кудрявцев** (хоорайның шагдаа черинде парторганизациядан), **Цуканов** (тудуг трестизинде парторганизациядан), **Степанчук** (культура эргелелинде парторганизациядан) болгаш **Ананьин** (аъш-чем комбинадында парторганизациядан) олар база санал бергеннер.

Хоорайның IX партия конференциязы хоорайның партия организациязының ажыл-чорудулгазын бүгү талалыг өкижиде-ринче угланган шиитпирни хүлээп алган. СЭКП хоорай комитединиң болгаш ревизия комиссиязының чаа составы соңгутурган.

СЭКП Кызыл хооркомунуң составы

СЭКП хооркомунуң кежигүннери

Александров А. В.	Киселев П. Т.	Серов В. А.
Анкудинов А. В.	Кожевин Ф. П.	Скороходов Ф. М.
Аракчаа А. Л.	Кошкаров К. Е.	Скрябиков А. П.
Борбак-оол А. С.	Круговой Ф. Г.	Соколов А. Я.
Бочкова Е. Д.	Курченко П. Д.	Старинков В. С.
Викторова Е. И.	Лавринович К. Т.	Стодоля П. Г.
Вилижанин А. А.	Лебедев И. Н.	Сухачев М. М.
Волченко Г. Е.	Маадыр З. Ш.	Тищенко В. В.
Гневышева В. А.	Мадыр-оол И. Ч.	Трещенко Ю. М.
Гуцало У. Н.	Михайлов П. С.	Тока С. К.
Дажи-Нербу М. Л.	Намдара О. Д.	Токарев Б. Н.
Делег М. Л.	Никифоров Л. П.	Хомайко И. И.
Дордуп-оол К. Ч.	Норбу Т. Ч.	Хүрекпен К. К.
Жигалов В. А.	Петрунек Т. М.	Цыганков Д. С.
Забоев Л. А.	Пичугина М. А.	Шабаев М. Г.
Иванов Н. И.	Поляков А. С.	Ширипей Н. Д.
Иванов А. С.	Решетников И. П.	Шутов Л. Н.
Калинин И. В.	Серекпей С. А.	Шетнев К. К.
		Юртаев И. С.

СЭКП хооркомунуң кежигүннеринге кандидаттар

Ананьин В. А.	Неумывальченко А. С.
Веселова Н. В.	Мартынова А. И.
Зайцев Н. И.	

СЭКП хооркомунуң ревизия комиссиязының кежигүннери

Гуляев Г. В.	Кузнецова Л. В.
Ишунин Н. Ф.	Успенский Ю. М.
Ковалева Н. Н.	

СЭКП хооркомунуң пленуму

Эрткен хүннерде СЭКП хооркомунуң пленуму болуп, аңаа организастыг айтырыгларны чугаалашкан.

Партия хооркомунуң бирги секретарынга эш **А. В. Анкудинов**, ийиги секретарынга эш **П. Т. Киселев**, секретарынга эш **А. Л. Аракчаа** соңгутурган.

СЭКП хооркомунуң бюрозу эштер **А. В. Анкудинов, А. Л. Аракчаа, А. С. Борбак-оол, Л. А. Забоев, П. Т. Киселев, К. Е. Кошкаров, П. С. Михайлов, В. А. Серов, П. Г. Стодоля** составтыг соңгутурган, бюро кежигүннеринге кандидаттарга эштер **В. А. Гневышева** биле **А. С. Поляков** соңгутурган.

СЭКП хооркомунуң килдистер эргелекчилерин бадылаары: организастыг — эш **П. Г. Стодоля**, пропаганда болгаш агитацияның—эш **А. С. Поляков**, үлетпүрүнүң—эш **Л. А. Забоев**, хереженнер ортузунга ажыл талазы-биле—эш **Е. Д. Бочкова**, чаңгыс-аай партбилет үчёдунуң болгаш статистика секторунуң—эш **А. И. Лебедева**.

Организастыг хемчеглерни күштелдирер

Улуг-Хем районнуң Торгалыг көдээ Соведи бодунуң организас-массалыг ажылын сөөлгү үеде өкижидип турар.

Торгалыг көдээ Совединде районнуң улуг колхозтары —«Күш-ажылдың хостуу» болгаш Киров аттыг көдээ ажыл-агый артельдери хамааржып турар. Ол колхозтар организас, ажыл-агый талазы-биле быжыгып, көдээ ажыл-агыйны улам ынай сайыралдыр херекке чаа-чаа чедишкиннерни чедип ап турар. Колхозтар бо чылын чаагай дүжүүтү ажаап алган. Күрүнеге тараа дужаалгазын чогуур хуусаазында ажыр күүсеткен. Колхозчуларның материалдыг чаагай байдалы улам бедип, олар өглерден чаа бажыннарже хүн-бүрү шилчип кирип турарлар. Кайы-даа колхозтар электростанциялар-лыг болган. Колхозчу суурлар радиожутунгулаан.

Көдээ Совет бодунуң сессияларын ай санында чорудуп, аңаа сумунуң ажыл-агыйынга база культура тургузуушкунунга хамаарышкан айтырыгларны чугаалажып турар. Күүсекчи комитеттиң хуралдарын айда ийиден эвээш эвес чоруткан.

Сессияларга болгаш күүскомнуң хуралдарынга тургустунган айтырыгларны коллективтиг шиитпирлээринге депутаттарның бүрүн киржилгезин хандырып, активтерни чалап олуруштуруп турар. Көдээ Советтиң депутаттарындан «Күш-ажылдың хостуу» колхозта эштер Мамонтова, Натпит-оол, Киров аттыг колхозта эштер Бичe-оол, Чамзырын олар идепкейлиг ажылдап, чоннуң идегелин шынзыктырын турарлар. Активчилерден эштер Тур, Төмүр олар хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржип, берген даалгаларны ак сеткилдиг күүседип турар.

Торгалыг көдээ Совети клуб, библиотека, өмнелге салбырының ажылын өкижидип, оларны акша-хөренги-биле чогуур үезинде хандырып, оон хыналдазын шыңгыы тургускан. Торгалыг майгыны баразан саарылгазының планын 116 хуу күүсеткен. Ол Советте ам 2 кино салбыры ажылдап турар апарган.

Көдээ Совет ажылчы чоннуң ортузунга күрүне чөөшкининиң бижидилгезин чедишкиннинг чоруткаш, оон чыылдазын 100 хуу хандырарын чедип алган. Ботонаалга үндүрүүнүң чыылдазын 95 хуу күүсеткен.

Оон-биле чергелештир көдээ Советтин ажылында четпестер хөй. Киров аттыг колхоз ниитинин малының баш санын өстүрериниң планын күүсетпээн. Колхоз 800 ажыг баш малдан когараан. Колхозта көдээ клубтун, библиотеканың кышка белеткели багай. Өмнелге салбырының ажыл-чорудулгазынче кичээнгей салдынмаан. Өмнелге черинин тускай бажынын кылып тургускан-даа болза, оон септелгезин, дерилгези эки кылынмаан. Кайы-даа колхозтар планныг тудугларын күүсетпейн турар, кылдынган тудугларның шынары багай.

Д. АРАКЧАА.

Улус суктарының сонгулдаларынга таварыштыр, алгы заводунуң ажылчыннары шалыпкын ажылдап турар. Чижээ, алгычылар эштер Сат Хөлчүкпен болгаш С. Ваци бүдүрүлге планын 250 -ден 315 хуу күүселип турар.

Чурукта: Сат Хөлчүкпен (солагай талазында) болгаш С. Ваци алгының шынарын хынап көрүп турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

„Улусчу талантылар“ деп концерт-кино

Чурттуң кинотеатларының экраннарында өнүүт чаа документальдыг «Улусчу талантылар» деп кино-чурукту үндүрүп эгелээн. (Режиссёру С. Гуров).

Ол кино болза, бо чылын болуп эрткен Бүгү-российниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң көрүлдезиниң киржикчилериниң Москваның Улуг театрынга болган түннел концертиниң отчёду болур.

Найыслалга боттарының уран-чүүлүн көргүзер эргени чедип алыр дээш көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң киржикчилери—миллион хире кижи чер-черге чаржып турганнар. Трактористер болгаш саанчылар, кушчулар болгаш комбайнёрлар, учётчиктер болгаш кадарчылар—каш муң эң дээре ыраажылар болгаш уран-чүүл бөлүмнериниң киржикчилери чогаадыкчы уран-чүүлүнүң отчёду-биле Москваға чедип келгеннер.

Ыры—улустуң сеткизинин илерээшкини. Закавказтың бедиктеринден ыраккы Чукотка чедир, Невадан Амур чедир улустуң чаагай амыдыралын илередип турар солун ырлар кайыын болза чаңгыланып турар.

Кино болза, Масалитиновтуң «Партияга четирдивис» деп ырызы-биле эгелээр. Ону 14 көдээ ыры бөлүктериниң 700 колхозчу ыраажылары күүседир. Кино-чурукта ыраажылар, хөгжүмчүлер, колхозчу ыраажылар, уран-чүүл бөлүмүнүн танцычыларының янзы-бүрү көргүзүүлери бар. Бурят-Монголдуң, Коми, Дагестанның болгаш Мордовияның АССР-лериниң база Воронеж, Молотов, Калинин, Свердлов болгаш өске-даа областарының колхозчулары киржип турар.

Тыва автономнуг областың ажыл-ишчи колхозчуларының көргүзүүлери онза чедишкиннинг болуп турар. Ыяш бүдүрүлгезин дагжап турганы-биле дөчей, ханы сеткилдин ырызын, Дакпай ырлап, башкылар Быдай, болгаш Монгуш олар «Шынгыраштыг-чымчак сеткил» деп танцыны ойнап турар.

Кино Мураделиниң «Совет патриоттарының маржы» эң ырызын көрүлдезиниң киржикчилериниң ыраажы коллективтеринин ырлап күүседири-биле төнер.

Чаа кино-чурукту москвачылар улуг сонуургал-биле көрүп турар.

В. БРАЙКОВСКАЯ.

Тудуг бригадазының чедишкини

«Большевик» көдээ ажыл-агый артели тудуг планын күүседир талазы-биле Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында дээре черни эзлеп турар. Тудуг бригадазы бо чылын 18 чурттала бажыңнарын кылыр планныг, а ноябрьның эгезинге чедир 13 бажыңнарны шуут ажыглалга киирген, оон ынай тудуу доозулган, ам үүгле соңгаларын шилдээри арткан 10 бажыңнар база бар.

Бүдүрүлге болгаш культура-амыдыралга 2 тудугларны кылыр турган, а херек кырында колхоз конторазын, медпунктунуң бөжүүр бажынын, дээрбени, дарганнаар бажыңны бүрүн дооскан. Ол ышкаш ниитиниң малынга 3 чаа кажаа кылыр турган, 5 кажааны тутган.

Колхозтуң тудуг бригадазының (удуртукчузу эш Аракчаа) ол бүгү чедишкиннери болза организастыг удуртулганың болгаш кызымак күш-ажылдың көргүзүү болур. Бригада амгы кол кичээнгейин келир чылдың тудуунга материал белеткээринче угландырган улам чүткүлдүг ажылдап турар.

М. ЧҮЛДҮМ.

Эки ажылдыг эмчи

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозта кижи эмнелгезинин пунктузунуң эргелекчизи эш А. Бочегуров бодунуң хүлээлгелиг ажылын ак-сеткилдиг күүседип турар.

Эш Бочегуров колхозтуң ырак-узак черлерде чурттап турар малчыннарынга үргүлчү барып, оларга эмчи дузаламчызын көргүзүп турар. Чоннуң кадыкшылының талазы-биле беседаларны санаваска үүгле лекциялар номчааны 8 удаа болган, аңаа 822 колхозчуларны хаара тудуп киириштирген. Ол ышкаш колхозчуларның чурттап турарының арыг-шеверин үргүлчү өргип көрүп, чоннуң культурлуг чурттал-газынга улуг дузаны көргүзүп турар.

М. ӨЛЧЕЙ-ООЛ.

Малды эки белеткелдиг кыштаглаткан

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелинин малчыннары мал кыштагладышкынынга эки белеткелдиг ужурашкан.

Күскү хову ажылдарының үезинде ажылдаар кижи күжү чедишпес турган. Ынчангаш колхозчу малчыннар мал кыштагладышкынынга белеткелди боттары чоруларын шиитпирлээннер. Олар сорулгазын чогуур үезинде чедишкиннинг күүсеткеннер.

Амгы үеде шээр малдың 10 кезек турлаларында чылыг кажаалар бүрүн белеткетинген. Оларның иштинде 8 эрги кажаалар сепсетинген болгаш чылыглатынган, чангыс аай хемирниң 2 чаа кажааларының тудуун бүрүн дооскаш, чылыглаан. Мал чемгерер кажаалар база туттунгулаан. Колхозтуң девискээринде хар улгаттыр чаапкан. Ынчангаш хой болгаш өшкү кадарчылары кыштагларже көжүп эгелээн. Инектерни 6 кезек черде кыштагладып эгелээн. Ында чылыг кажаалар бүрүн белен. Чылгы малын кышкы озарладышкынын 2 кезек черде организастаан.

Сиген белеткелиниң планы 103 хуу күүсетинген. Кышталарда өдек четчир кылдыр бөлүүнген. Мал турар коданнарда 63 тонна сиген, 20 ажыг тонна саван бар. Салдынган силос кышталарда база-ла хөй.

Оон ынай хаван, куш болгаш үрелиг малдар кыштаар черлер бүрүнү-биле белеткетинген.

Мал кыштагладышкынының белеткелинге инекчи Тарбый, чылгычы Бетза, комсомолчу Койгун-оол эң-не үлегерлиг киришкеннер.

Колхозчу малчыннарның ажылын мал кыштагладышкынынче организастаар талазы-биле мал ажылының бригадири эш Мөгүн эки ажылдаан.

Кыштагларны эки белеткээн

Кызыл районнуң Сталин аттыг колхозта мал кажааларының кышкы белеткели доозулган. Колхозта мал фермазының эргелекчизи эш Манзырыкчы малчыннарның ортузунга организастыг ажылдарны чорутканы-биле шээр малга 4 чаа кажаларны, хаванның бир, куштун бир чылыг кажааларын немей туткан болгаш 6 эрги кажааларны септээн.

К. ОЙДУП-ООЛ.

Аңчылар эки олчалыг болуп турар

ТУРАН. (Телефон-биле). Үстүү-өөк көдээ Совети бо чылын аңчылар аътка-рынга Бии-Хем районда эн-не организастыг болган. Баштайгы кээ турар аңчылардың олчазы болгаш өлүк планының күүселдези ол көдээ Советтиң талазы-биле база-ла бирги черни эзлеп турар. Көдээ Советтиң даргазы эш Данза бир эштиг аңнап үнгеш, районнуң заготживсырье черинге ноябрь 18-те 4 киш база өске-даа тывыш чүүлдерин дужаган.

О. САПЧАЙ.

* * *

Сүт-Хөл районнуң «Большевик» колхозтуң аңчылары эш Беедерге удуртурган 4 кижи аъттанып чоруткаш, эң эки шынарлыг 19 кишти, 500 диицни өлүрүп алган эзп келгеннер. Аңчылар өлүрген чүүлүбиле колхозка 10861 рубль орулганы киргеннер.

К. ДОРЖУ.

Ном тараалыгазы

«Сылдысчыгаш» солуннуң редакциязының коллективи ном тараалырының айында идепкейлиг киришкеннер.

Коллективте коммунист Р. Тас-оол В. И. Ленинниң чогаалдарын шуптузун, база чечен чогаалдың номнарын садып алгаш, 295 рубльын киргеен. Комсомолчу Кудажы 185 рубль түнге садып алган. Эштер Созинова 100, Кара-оол 95, Уйтуула 85, Биче-оол 79, Сазанова, Быдыгай 75—75 рубльче алганнар.

Редакция ажылдакчыларының инициативазын ёзугаар албан черинге 1200 рубль түнге ынзы-бүрү номнарны саткан.

Б. КАРАШПАП.

Чоннуң хүндүткелин чаалап алган

Галина Александровна Шадрина Горьвийниң башкы училищезин дооскан. Оон башкы болур күзели боттанган. Эш Шадрина Өвүр районнуң Солчур эге школазында орус дыл башкылап турар. Ол, башкы ажылынга үш чыл ажылдаан.

Башкының ажылынга баштайгы үеде бергелер-даа турган. Аныяк башкыта башкылар коллективи улуг дузаламчылаңны чедирип, чылыг сагыш салышкын-биле хүрээлээн. Ол, педагогиктиг журналларны, политиктиг номнарны хөйнү номчуп, билиг мергежилин улам байыдып турган. Ол халас барбаан. Оон башкылап турар өртемнинге өреникчилер ханы ыяшкылыг. Кичээлге хынамчалыг белеткеним, көргүзүг материалдарын үргүлчү ажылдап, уругларга быжыг билиглерни берип турар. Оон түннелинде 1954—55 өөредилге чылынын бирги уллуунда районда эң эки түннелдиг болган.

Эш Шадрина хөй-ниитижи. Школада комсомол эге организациязының секретарында эш ажылдап турар. ВЛКСМ райкомунуң лекторлар бөлүүнүң кежигүнү, ол хүлээлгезин ак-сеткилдиг кылып, колхозчуларга лекция, беседаларны үргүлчү номчуп турар.

Комсомолчу эш Г. Шадрина ыызымак болгаш төлептиг күш-ажыл-биле чоньуп бедик идегелин чаалап алган. Ол, Совет Тыванын 10 чыл оюн холбаштыр партия обкомунуң, облкүүскомнуң Хүндүлел бижин-биле шаңнаткан.

Т. САРЫГ-ООЛ.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Уругларның өөредилгезинге шаптык болбас“

Бо чылдың октябрь 14-те үнген № 205 (3142) «Шынга» Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозта чамдык ада-иелер уругларын школага өөретпейн турарын шүүгүмчүлээн корреспонденцияны районнуң улус өөредилге кидизинден хынаарга, айыткан фактылар шын болган.

Уругларының школага өөренирине шаптыктап турган Ёндоа биле Хөнделеңге хемчег хүлээткен болгаш оларның уруглары ам школада өөренип эгелей берген деп Эрзин районнуң улус чырыдышкын кидизинден редакцияга дыңнаткан.

Пропагандистерниң семинарлары—партия чырыдышкынында чугула чүүл

Бистиң чуртувуска коммунизмни тургузарының төөгүлүг сорулгаларын боттандырарының бир чугула чүүлү болза, идеологтуг ажылды доктаамал өкижидери болур. Идеологтуг ажылдың бир кезии болза, партия чырыдышкыны, аңаа коммунистер болгаш бистиң партия кежигүнү эвес активчилеривис марксисчи-ленинчи теория-биле чепсеглетиниң ап турарлар.

Политшколаларның, бөлүмнерниң, партия чырыдышкынының бүгү четкилериниң ажылының шынары чүүн-даа мурнунда пропагандистерден хамааржыр. Лекторну кандыг-даа өөредилге ному солуп шыдавас деп улуг Ленин айыткан. Пропагандист кижи партийжи сөстү дыңнакчыларга чедирер, марксисчи-ленинчи өөредигни оларга шын тайылбырлап бээр хүлээлгелиг. Партияның Төп Комитеди партия чырыдышкынында пропагандистерниң шиитпирлиг ролюн онзалап демдеглевишаан, кичээлдерниң шынарын доктаамал өкижидип, пропагандистерниң ажылынга контрольду болгаш дуза көргүзүп чедип алган турарын партия организацияларындан негеп турар.

СЭКП обкому бо чылдың июль, август айларда пропагандистерниң ай хуусаалыг семинарын Кызыл хоорайга эрттирген, аңаа 200 кижи киришкен, олар марксисчи-ленинчи теорияның талазы-биле чугула билиглерни алганнар. Ол пропагандистерниң элээн хөй теоретиктиг айтырыгларны өөренип алырынга идепкейлиин көргүскеннер.

Пропагандист партия чырыдышкынының системазынга кичээлдерни эки эрттирип турарын чедип алырда бодунуң теоретиктиг белеткелин бедидер дээш үргүлчү ажылдаар хүлээлгелиг. Пропагандист марксизм-ленинизмниң теориязы-биле бодунуң билиишкиннерин доктаамал байытышаан тургаш, үүгле ынчаарда дыңнакчыларның үргүлчү өөн турар негелделерин хандырып, салдынган айтырыгларга шын харыыларны берип шыдаар.

Партийжи пропаганданы доктаамал өкижидериниң сорулгазы болза, пропагандистерниң теоретиктиг болгаш методиктиг деннелин бедидерин партия организацияларындан негеп турар. Пропагандистерниң чорудуп турар ажылы хүндүлүг болгаш харыысалгалыг. Партия организацияларының хүлээлгези болза, ол ажылга марксисчи-ленинчи теорияны өөренип алгаш, пропаганда ажылын билир кижилерни шилип алыры болгаш депшидип үндүрери пропаганист кадрларның агымаар чоруун болдурбазы болур.

Пропагандистерниң ажылын улам өкижидеринге эргежок чугула чүүл болза, партия райкомнарының ай санында чорудуп турары пропагандистерниң семинары болур, аңаа методиктиг дужулганы түннештирер болгаш пропагандистерниң ажылының дужулгазын солчуруп организастаар херек.

Эрткен чылын чамдык райкомнарга семинарларның ажылы багай организастатынган турган. Семинарларның аразы 2—3 айлар чедир үзай бээр таварылгалар база тургулаан. Оон түннелинде пропагандистер чогуур белеткелди албайын барып турганнар, ол чорук оларның ажылының түннелин кудуладырынга чедирип турган. Эрткен чылын Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа районнарга пропагандистерниң семинары куду шынарлыг эрттип турган.

Партия чырыдышкынының системазында өөредилгениң бо чылында ол четпестер база-ла уламчылап турар. Бии-Хем, Улуг-Хем районнарынга пропагандистерниң семинары өөредилге чылы эгелээриниң мурнунда эртпээн турган. Ынчангаш пропагандистер эң чугула айтырыглар талазы-биле дуржулга солчулгазын албаанар.

Пропагандистерниң семинарын эрттирип турарының чурумунда эң улуг четпес чүве болза, лекцияларны үүгле келир кичээлдериниң темаларынга холбаштыр номчуп турары болур. Лекция сөөлүнде лекторга айтырыглар салгылаан, семинарны оон-биле доозуп каан турар. Семинарларны шак ынчаар ёзу-барымдаалап эрттирер чорук Таңды, Чаа-Хөл, Тес-Хем районнарында бар болуп турар. Семинарларны ынчаар эрттирер чорук партияның Төп Комитединиң айтымынкынынга дүүшпес.

«Семинар пропагандистерни «сүртедириниң» чери болбас ужурлуг. Семинарларга өөредилгени семинарның киржикчиси бүрүзүнүң чогаадыкчы ажылы хандыртынган, теоретиктиг айтырыгларның идепкейлиг чугаалажыышкыны чорутунган, теоретиктиг болгаш методиктиг айтырыглар талазы-биле эштин дискуссиязы хандыртынган турар кылдыр тургузар херек» деп Коммунистиг партияның Төп Комитединиң 1938 чылын ноябрь 14-те «ВКП(б)-ниң допчу курсун үндүргениби-ле холбаштыр партийжи пропаганданы эде тургузар дугайында» доктаалында айыткан.

Семинарларны эрттирерге оон киржикчилериниң теоретиктиг айтырыгларны боттары билип алырынче чүткүлдүг улгаткан, марксисчи-ленинчи теорияны билирин немээн, бистиң чуртувустуң иштики болгаш даштыкы политикалының айтырыгларынга сонуургалды улгаткан турарын чедип алыр херек.

Ынчангаш, лектор семинарга кол, эң чугула айтырыгларга кичээнгейни салыр ужурлуг. Лектор болза, пропагандистиң айтырыгларны сайгарып билиптер чогаадыкчы ёзу-биле ажылдаптар сонуургалдын чедип алыр хүлээлгелиг.

Пропагандистерниң семинары эки үреттүнелдиг болзун дээр болза, семинарның киржикчилери үүгле теоретиктиг айтырыгларны билип алырын эвес, методиктиг билиглерни база алган турарынче кичээнгейни салыр херек. Ону чедип алырда семинарларга дуржулга солчулгазын организастаар болгаш дээре ажылдыг пропагандистерниң ажылының мергежилин өскелериге чедирер хемчеглерни алыры чугула.

Семинарларны тургузарда ону марксисчи-ленинчи теория-биле чепсегленген, политиктиг билиглиг ажылдакчылар-биле хандырарын партияның Төп Комитеди негеп турар. Семинарларның ажылының утказынче ханылап киргеш, аңаа контрольду тургузарын, семинарларның ажылында четпестерни өй-шаанда илереткеш, ону чайладырының хемчеглерин алган турарын партияның район, хоорай комитеттери боттарының шуут хүлээлгези деп билзе чогуур. Пропагандистерниң семинарларының ажылын өкижидери болза, партийжи пропаганданың шынарын бедидериниң, партия чырыдышкынының системазында өөредилгени улам шыпаржыдарының эң чугула чүүлү болур.

В. ИЕЗУИТОВ,
СЭКП обкомунуң лектор болгуунуң удуртукчузу.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы

СТОКГОЛЬМ. Ноябрь 20-де кежээки хурал профэвилелдериниң Бүгү-кыдат федерациязының даргазының оралакчызы Лю Нин-иниң даргалаашкыны-биле ажыттынган.

Бразил ажылчын партияның чингине секретары Хосе Да Фрота Морейра бразил төлээлериниң «Нацияларның иштики херектеринге чаржалажышкының түннелинде Мурнуу Америкада тургустунуп келген байдал» деп темалыг каттышкан илеткелин номчаан.

Элээн хөй керээлер болгаш дугуржулгалар бүгү латин-америк чурттарны Соңгу-атлантика эвилели-биле холбаштырып турар, база ол чурттар-биле АКШ-тың аразында ийи талалыг дугуржулгалар чардынган. Ол бүгү керээлер болгаш дугуржулгалар латин-америк чурттарның улустарының эрге-ажыктарынга чөрүшкек болуп турар. Улустарның чөпшээрежилгези чокка, оларның тура-соруунга үдүр хүлээп алдынган шериг хүлээлгелерин ол керээлер болгаш дугуржулгалар бо чурттарның кырынче чая каап турар деп илеткелде чугаалап турар.

АКШ-ты долгандыр каттыштырып турар, база улустар аразының кады ажылдажылгазының херээнге латин-америк чурттарның салыышкын киирер аргазын кызыгаарлап турар шериг блогунуң киржикчилери кылдыр ол чурттарны хуулдурун бар чыдарын көрүп турар-дыр бис. Ол блоктуң эң-не идейкейлиг органы «Америкалар аразының шериг комиссиязы» болур, ооң кол соруулгазы болза, «диптиң армиязын» тургузары болур. Ынчангаш латин-америк чурттарның милитаризастаашкыныңың чорудулгазы тодаргай кестүп турар, ол үлетпүрүүн шериг адырларын, база хамыктың мурнунда, стратегиг чиг-эт тывыжын хөгжүдүп турарындан онза күштүг илеретинип турар деп илеткелде чугаалап турар.

Латин Америк чурттарында амгы үедеги байдалдың характерлиг демдектериниң бирээзи болза, социал-политиктиг корум-чурумнары ылгалдыг болгаш дүүшпес деп чылдак каккаш, делегейниң өске чурттары-биле ол чурттарның дипломатыг, экономиктиг болгаш культура харылзааларынга ылгай көөр болгаш кызыгаарлаар чорукту тургузуп турары болур. Латин-америк чурттарның күрүне бюджеттери тайбың үениң бюджеттери эвес болуп турар. Хөренгилериниң улуг кезиин чыл бүрүде улгадып бар чыдар шериг чарыгдалдарынче чорудуп турар. Элээн хөй чурттарның конституциялары, чижээ, Бразилияның конституциязы дайын пропагандалаарын шынгыы хоруудап турар болза-даа, хөй санныг солуннарны, радио станцияларын болгаш информацияның өске-даа чепсектерин дайын пропагандалаар албанда тургускан. Латин-америк чурттарның иштики херектеринге делегейниң агрессчи күштериниң ажык болгаш шүүт чаржалажышкыны Латин Америкада кестүп турар дээрзи мырыңай тодаргай-дыр.

Латин-америк улустарны даргаарынга үндезилетинген ол чаржалажышкын ол улустарның талазындан улам өзүп турар удурланышкыны чайлаш чокка хайныктырып, оларның иштики байдалын бүдүлчак болгаш турум эвес кылып турар. Чижээ, Аргентинада «иштики дайын байдалының» дугайында декрет бар; даштыкыдан шуртун халдаашкынга таварышкан Гватемала өлүмүг байдалда кирген; Бразилияда күрүне эргилдезин милитаристер кылган, олар республиканың президентизин бодун боду өлүргүнер чорукка чедиргеннер; Чилиде онза байдалды чарлаан, Коста-Рикода болгаш Мексикада күрүне эргилдезиниң айылы чоокшулап орар.

Баракаска болган 10-гу бүгү американыы дээр конференцияга латин-америк чурттарның национал бот эргезин казыырынче углаган резолюцияны үндүрген. «Дишти камгалаары» деп чылдак-биле бир чурттарның херектеринче өске чурттарның боо-чепсектиг чаржалажып киреринин принцивин Гватемала, Мексика, Аргентина болгаш Уругвай дээн ышкаш чурттарның удурланышкынынга чөрчүштүр-ле конференцияга дөгеп киирген. Гватемалага харын ол принципти ажыглаан болуп турар.

Көдээ ажыл-агыйы кризистиг байдалда турар, национал үлетпүрү ажып эртинмес бергелерде таваржып, амыдыраарының үнези өзүп, үндүрүглер улгадып турар латин-америк чурттарга шак ындыг политиканың өлүмүг уржуктарын илеткелде демдеглээн.

Боттуг болгаш кескү шинчилиг, латин-америк чурттарны хоозурадып, оларның национал бот эргезин үрегдеп турар даштыкы агрессияны көрүп турар бис деп хөөремче чок чугаалап болур деп илеткелде демдеглеп турар. Фактыларның көргүзүп турарын ёзугаар алырга, Латин Америкада ёзулуг агрессорлар болза, национал эрге-ажыктарга болгаш тайбыңга дүүшпес политиканы аңаа айтып берип, дөгеп турар милитаристиг күштер болур.

Илеткелдиң түннел кезээнде улустар аразының байдалында дүшкүүрлүг чорукту кошкадыры дээш, садыг болгаш культура талазы-биле хостуг солчуушкун дээш демиселдиң Латин Америка чурттарында калбарып турарының дугайын чугаалап турар. Ол демисел дыка калбарган болгаш баштайгы түннелдерин, ылаңгыя Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле садыг талазы-биле түннелдерни берген. Ооң-биле чергелештир национал хамаарышпас чорукту камгалаарының демисели чорун турар. Сант-Ягога (Чилиде) Латин Америка чурттарының парламент кежигүннериниң болгаш ажылдакчыларының чөвүлел хуралы болган. Ол янзы-бүрү политиктиг үелдерлиг кижилер болза, «бистиң улустарывыстың политиктиг болгаш экономиктиг амыдыралынче чаржалажыр эргени» Каттышкан Штаттарга берип турар Каракас конференциязының шиитпирлеринге удурланышкынны илереткеннер.

Бразил төлээлериниң илеткелиниң талазы-биле санал-оналдарга колумбий чогаалчы Альваро Уribe, Мексиканың далай министри турган генерал Эрберто Хара олар чүве чугааланнар.

Ооң соонда сессияның адының кырынга тайбың дээш шылгарангай демиселчи Поль Робсондан чагаа келген дээрзин хуралды даргалаан Лю Нин-и чарлаан. Сессияга кээр паспортту Поль Робсонга бөөриниден америк эрге-чагыргалар ойталап каапкан.

АКШ-тың депшилгелиг күштериниң тайбың дээш демиселиниң дугайын, бодунуң чоокта чаа чуртту эргип чораанының дугайын Робсон болунуң чагаазында чугаалап турар.

Сессияның ажылы бүгү делегейге тайбыңга ажыктыг кылдыр чедишкиннинг болзун деп изиг күзелин Поль Робсон түннелинде илередип турар.

Сессияның хуралынга Поль Робсонуң допчу байыр чедирген чугаазын болгаш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязынга алдар болдуруп ырлаан ырын плёнкада тыртты рганын дыңнаан. Дыңнаашкын соонда хуралда олурушканнар олуттарындан туруп, диңмиттиг адын часкап турганнар. «Тайбың делегерзин!» деп кыйгылар чаңгыланып турган.

Ооң соонда чогаалчы Адальберто Ортиске (Эквадордан) болгаш Чилиниң сезадымың оралакчы президентизи Сальвадор Альендеге сөс берген.

Ооң соонда кежээки хуралга чапсар чарлаан.

* * *

СТОКГОЛЬМ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының ноябрь 20-де чапсар сөөлүнде катап эгелээн кежээки хуралынга бразил төлээлериниң илеткелиниң талазы-биле саналдар бериишкини үргүлчүлээн.

Латин Американың ажылчы чоннарының конфедерациязының даргазы **Ламбардо Поледанонуң** чугаалаары: Каттышкан Штаттарның Латин Америка чурттарында чорудун турар политиказының түннелинде ол чурттарның элээн хөйүнде хоойлуг ёзугаар чазактар күш-биле дүжүртүнген болгаш күчүлээшкинге үндезилетинген корум-чурумнар тургустунган. Антидемократтыг декреттерни болгаш хоойлуларны үндүрүп турар; демократтыг ажылдакчыларны истеп-сүрүп турар; АКШ-тың лозунгуларын нептередир болгаш антидемократтыг пропаганда чорудар хүлээлгелиг парлалганы контрольдаары күштелип турар. Латин Америкада АКШ-тың чүс-чүс политиктиг агентилери ажылдан турар.

Латин Америка чурттарының девискээрлери делгем, а чону хөй санныг болзда-даа, олар улустар аразының амыдыралынга шиитпирлиг роль ойнап шыдавас дээрзин ол чурттарның улустары билир, чүге дээрге олар боттарының салым-чаяанын эдилээр эргезин оскунганнар. Ынчангаш олар дайын биле тайбыңның айтырыын боттарының национал хамаарышпас чоруунуң айтырыы-биле сырый холбаштырып турарлар деп Ломбардо Поледано чугаалаан.

Латин-америк чурттарга демократтыг хосталгаларны камгалаар болгаш калбартыр, оларның национал хамаарышпас чоруун хандырар, бүгү чурттар-биле найырадың, садыг болгаш культура солчуушкунунуң политиказын чорудар соруулга-биле Латин Американың айтырыгларын чугаалажып көөр чөвүлел хуралды 1955 чылдың баштайгы чартыында чыылдырар дугайында саналды Поледано киирген.

Кубаның санитар ажылдакчыларының профэвилелдериниң каттыжышкынының даргазы **Альберто Родригес Суст**, куба улустуң дыка хөй кезииниң амыдыралының байдалының дугайында мынча деп чугаалаан:

Бис албадалдыг күш-ажыл лагеринде хоруудатырган кижилер дег чурттап турар бис. Даштыкы даамылдар бисти ырактап хайгаарап көрүп турар, а боттарының өзелериниң айтыышкының күүсеп турар куба даамылдар база көрүп турар.

Аргентин чогаалчы **Варела** Аргентинада тайбың дээш демиселдиң дугайын чугаалаан.

Багдад университединиң профессору **Салем Ахмад** хүн айтырыының ийиги пунктузунуң талазы-биле чүве чугаалаан агрессчи күштерниң дайын белеткээриниң планнарының талазы-биле Иракка олардың хамаарыштырып турар ролюн демдеглээн. ССРЭ-ни болгаш улус демократиязының чурттарын долгандыр шериг базаларының дээрбээн тургусканы, ол шериг систематазынче Иракты киргени тайбыңның херээнге улуг кыжаныг болуп турар деп ол медеглээн.

Ооң соонда дани пастер **Уерере Хансенге** сөс берген, ол хүн айтырыының бирги пунктузунуң талазы-биле чүве чугаалаан.

Германияны чарылдырганының болгаш катап чепсеглеп турарының түннелинде тайбыңга кыжанығның дугайын, герман айтырыгны тайбың арга-биле — чугаалажышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээриниң эргежок чугулазының дугайын Хансен чугаалаан. Тайбыңга ынакшылдыг Германияны каттыштырарының болгаш тургузарының аргаларының дугайында чугаалажышкыннарга совет саналдар эки үндезин болуп болур деп ол медеглээн.

Дани улус лондон болгаш париж дугуржулгаларына удурланып турар. Копенгагенге санал-оналын айтыртканнарның, чүгле 5 хуузу ол дугуржулгаларны деткээн, ынчаарга Барыын Германияны катап чепсеглээрин оларның 60 хуузу буруу шапкан, ооң артканнары дадагалзаан.

Хансенниң чүве чугаалданының соонда сессияның кежээки хуралы доозулган.

* * *

СТОКГОЛЬМ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының Форбекк (Норвегия) даргалаан ноябрь 21-де эртенги хуралынга санал-овал бериишкиннери мурнунда хуралдарга чугаалажып турган айтырыгларга, а ол ышкаш 1955 чылдың бирги чартыында Тайбыңның Бүгү-делегей Конгрезин чылдырарынга белеткел дугайында айтырыгга хамааржып турган.

Хуралга Израиль күрүнеиниң парламент кежигүнү Туби, Болгарияның эртемнер академиязының президентизиниң оралакчызы болгаш тайбың камгалалының Болгар Национал комитединиң, күүсекчи бюрозунуң даргазы Георгий Наджаков, Ирландияның христиан пацифистериниң төлээлекчизи шажынчы Армстронг, медицина доктору Бен Слиман (Тунис) болгаш өскелер-даа чүве чугааланнар.

Ооң соонда сессия хүн айтырыының бешки пунктузу: 1955 чылдың бирги чартыының дургузунда бүгү чурттарның тайбың күштериниң төлээлекчилериниң Ассамблеязын чыылдырарынче белеткел дугайында айтырыгже шилчип кирген.

Бо айтырыг талазы-биле илеткелди Индияның төлээлекчизи К. А. Аббас кылган.

Тайбың талалакчыларының бүгү-делегей шимчээшкининиң туруп келгениниң сөөлгү беш чылдарының дургузунда кылдынган чедишкиннинг ажылды ол бодунуң илеткелиниң эгезинге демдеглээн. Дайынның кыжаныы чайлатынмаан деп Аббас демдеглээн. Герман милитаризмни катап төрүтүндүрүп турарының айылдыын айытышаан, барыын талакы күрүнелер герман шериг машиназын боттарының сорулгаларынга ажыглаарын шагда-ла ораладжып турганнар, ынчалза-даа ол кезээделе оларга багай кылдыр төнүп турган деп Аббас чугаалаан. Сөөлүнде кээп ол чорук немец бомбаларның Ковентрини үрегдээринге болгаш Лондонну хоозурадырынга, а япон самолёттарның Пирл Харберни бомбалаарынга чедирип турган деп ол медеглээн.

Ооң соонда 1955 чылдың бирги чартыында болур ужурлуг Тайбыңның Бүгү-делегей Конгрезиниң ажылынга кол черни эдилээр ужурлуг айтырыгларның талазы-биле бодунуң бодалдарын илеткелчи чугаалаан. Хамыктың мурнунда атомнуг чепсекти хоруудаарының айтырыы болур. Атомнуг болгаш химиктиг чепсекти хоруудаарының талазы-биле база атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглап болурунуң талазы-биле бодунуң илеткелин эртемденнерниң тускай комиссиязы белеткезин дээр дугайын Аббас саналдаан.

Аббастың бодалы-биле алырга, конгресстиң чугаалажып көөр ужурлуг айтырыглары болза: Мурнуу-Чөөн Азияда америк интервенцияның дугайында айтырыг, колониижи система-биле демисел, янзы-бүрү күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ турарының байдалдарының дугайында айтырыг болур. Ол байдалдар болза, Совет Эвилелиниң чазааның медеглелинден болгаш Кыдат Улус Республика-биле Индияның болгаш Бирманың бот-боттарының аразында харылзааларын илередип турар беш принциптерден илеретинип турар.

Янзы-бүрү күрүнелериниң аразынга культурлуг харылзааларны калбартырының дугайында айтырыгны конгрессте чугаалажып көөрүн Аббас саналдаан. Ооң-биле кады культурлуг калбак харылзаалар бир талазындан Индия биле, өске талазындан Совет Эвилелиниң болгаш улус демократиязының чурттарының аразында тургустуна берген деп илеткелчи демдеглээн.

Түннелинде Аббас Тайбыңның Бүгү-делегей Конгрези бүгү-ниити тайбының камгалаарының хөрөөнге улуг рольду ойнаар дээрзинге идегелин илереткен.

Ооң соонда француз төлээлекчи Пьер-Менье сөс алгаш, бодунуң чугаазын ам болур конгресстиң сорулгаларынга холбаштырган. Делегейниң бүгү чурттарының хөй-ниитизи улустар аразында байдалдың дүшкүүрлүүнүң күштелирин күзевейн турар. Ол хөй-ниити ындыг күштелиишкиннинг моондактап шыдаар болгаш моондактаар ужурлуг-даа. Тайбың дээш бүгү-делегей шимчээшкининиң ажыл-чорудулгазының ачызында хөй-ниитиниң санал-оналы улустар аразының херектеринге улам өзүлделиг рольду ойнап турар апарган деп Пьер-Менье чугаалаан.

Ооң соонда Чилиниң төлээлекчизи Хозе Куэто сөс алган. Ол латин-америк чурттарның ядарангай байдалының дугайын чугаалап, 1898 чылдың шериг интервенциязындан эгелээш 1954 чылда Гватемалаже шериг интервенциязынга чедир ол чурттарның иштики херектеринге АКШ-тың чаржалажып келгениниң элээн хөй чижектерин ол чугаалаан.

Империалистиг күрүнелериниң колониижи политиканы чорудуп турганының түннелинде Латин Америка чурттарында тургустунуп келген байдалды чугаалажып көөрү-биле тускай конференцияны Тайбыңның Бүгү-делегей Конгрезиниң бетинде чыылдырарын ол саналдаан.

Келир чылын тайбыңга ынакшылдыг күштериниң төлээлекчилериниң Конгрезинге белеткелдиң дугайын Айвор Монтегю (Англия) база чугаалаан.

Сессияның адынга ажылчы чоннарның, эртемденнерниң, хөй-ниити болгаш политиктиг ажылдакчыларның хөй санныг чагаалары кээп турар дээрзин дарга дыңнаткан. Олар Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинге байыр чедирип, ооң ажылынын чедишкиннинг болурун күзеп турарлар.

Хуралдың төнчүзүнде сессияның киржикчилеринге «Швецияның чөөн үелдиг херөөженнер Эвилелиниң» төлээлери байыр чедирген.

Эртенги хурал ооң-биле доозулган.

* * *

СТОКГОЛЬМ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязынга ноябрь 22-де янзы-бүрү комиссиялар болгаш адакы комитеттер ажылдаан. Тайбың Чөвүлелиниң сессиязының киржикчилери Стокгольмда кээп үргүлчүлеп турар. Ноябрь 21-де ГДР-ниң премьер-министриниң оралакчызы Отто Нушке келген. Пленарлыг хуралдар болгаш комиссияларның ажылыбиле чергелештир янзы-бүрү ажылдакчыларның аразынга харылзааларны тургузарынга болгаш калбартырынга идиг бөөр хөй санныг ужурашышкыннар эрттип турар.

Сессияда олуржуп турар өртемденнериниң швед өртемденнер-биле ужурашышкыны, Азия чурттарының бүгү төлээлериниң ужурашышкыны, бүгү европа төлээлериниң ужурашышкыны, сессияның киржикчилери чогаалчыларның швед чогаалчылар-биле ужурашышкыны болган. «Тайбың чоруушкунунуң» киржикчилери-биле ужурашышкын база болган, аңаа швед, норвег, дани, польша, герман болгаш совет төлээлер киришкен, ужурашышкын үезинде совет чогаалчы Н. Тихонов чүве чугаалаан.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязынга турасказадып, Швецияның янзы-бүрү хоорайларында тайбың талалакчыларының хуралдары эрттип турар. Тус черниң Швеция—ССРЭ ниитилелиниң организастаазы, Треллеборг хоорайга болган хуралдың киржикчилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязында совет төлээлерге байырлыг чагаа чорутканнар. Байырлыг чагаада чугаалап турары болза:

«Президиум кежигүннеринге болгаш сессияның бүгү киржикчилеринге бистиң байырывысты, а ол ышкаш делегей байдалының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырының херөөнге чедишкининг болзун деп бистиң күзеливисти дамчызарын силерден дилединис. Бүгү чурттарның аразынга чугаалажышкыннар болгаш ботбодун билчир чорук бүгү делегейге тайбыңның үндезини болуп турар».

Швед-польша ниитилелдиң Мальме хоорайга организастаан массалыг хуралынга 400 кижи олурушкан. Хуралдың киржикчилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязынга польша төлээлериниң байырлыг кыйгырыының текстизин (бижимелин) хүлээп алган. Тайбың талалакчыларының хуралы Кристианстад хоорайга база болган.

(СЭТА).

Кореяның чаңгыс эвин катап тургузар дээш

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, Кореяның чаңгыс-аай демократтыг адачурт фронтузунуң Төп комитединиң органы «Чогук чонсон» солун «Мурнуу болгаш Соңгу Кореяның улузунуң аразынга харылзааны тургузары дээш могаг чок демисежир бис!» деп редакция үүлүнге бижип турары болза;

Бодунуң чуртунуң ангылаңганының дугайында качыгдалга таваржып турар корей улус, Кореяның дүрген катап каттыжарын манап турар. Катап каттыжарының проблемазы бүгү корей улустуң проблемазы болуп турар болгаш ооң күзел-бодалын ёзугаар шиитпирлетинген туар ужурлуг.

Сонуургалдыг бүгү чурттарның калбак киржилгези-биле корей айтырыгны тайбың таарыштырарының талазы-биле чоокку үеде конференция чыылдырары чугула деп санап турар бис.

Чуртту тайбың катап каттыштырарын боттандырар соруулга-биле бистиң сонгаарладып болбас айтырыгларывысты шиитпирлээри-биле болгаш элээн хөй баш бурунгаар айтырыгларны чугаалажыры-биле Соңгу болгаш Мурнуу Кореяның политиктиг болгаш хөй-ниитичи ажылдакчылары бөдө чоннуң бүгү кезектериниң төлээлекчилери чаңгыс столга чыглып алгаш чугаалажыры өң баштайгы чугула базым болур деп санап турар бис.

КУДР-нуң политиктиг болгаш хөй-ниитичи сураглыг ажылдакчылары кааладаа, кандыг-даа үеде чугаалажышкын кылыры-биле Мурнуу Кореяның төлээлекчилери-биле ужуражырынга боттарының белеин илереткеннер. Ам хамык чүве Мурнуу Кореяның политиктиг болгаш хөй-ниитичи ажылдакчыларындан, Национал хуралының кежигүннериниден хамааржыр.

Кореяның тайбың катап каттыжарын күзевейн турар АКШ болгаш лисыныманчы башкаракчы бөлүк чурттуң ийи кезектериниң төлээлекчилериниң аразынга харылзаа тургузуна бөөринден коргуп турар деп үүлүде демдеглеп турар. Ындыг болза-даа калыг-дошкун каржы хемчеглер болгаш истелге-хынаада турза-даа корей улустуң национал медерелин болгаш чаңгыс эпче чүткүүн, бодунуң херөөниң шыныныңга ооң бүзүредиин олар базып шыдавас деп солун бижип турар.

Корей улустуң катап каттыжарынга моондак болуп турар дайзыннарның сүлчээзин ниити күжеңишкиннер-биле болдурбазын Мурнуу Кореяның Национал хуралының кежигүннеринге, политиктиг болгаш хөй-ниитичи ажылдакчыларынга кыйгырыг-биле үүл доостур.

(СЭТА).

Албанияда „Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры" атты тургускан

ТИРАНА. «Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры» атты тургузар дугайында Албанияның Улус Республиказының Улустуң хуралының Президиумунуң Чарлыын солунларга парлаан. «Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры» ат болза, Албанияның Улус Республиказында дээди шаннал болур болгаш улус ажыл-агыйының база культурының бүгү адырларының хөгжүлдезинге күш-ажылчы ажыл-чорудулганың шылгарангай түннелдерин чедип алган кижилерни шаннаар.

(СЭТА).

Чанкайшичилерге ойтур согуг

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Чжэцян можудан дамчыдып турары болза:

Ноябрь 20-ниң дүште Улустуң-хосталга армиязының ужар-чүүлү Пищань ортулукта чанкайшичи шериглерни бомбаладаан. Чанкайшичилериниң зенитти артиллериязы чай алынмайн барган болгаш боолап шыдавайн барган.

Бөлүк гоминданчы самолёттар чедишкин чок харыы халдаашкын чоруткан.

Ол-ла хүннүң кежээзинде Улустуң-хосталга армиязының артиллериязы үстүнде айыттынган ортулукта чанкайшичи шериглерниң туружун боолаан, ол ортулукта 1500 ажыг гоминданчы солдаттар болгаш офицерлер мөөннетинип турар.

(СЭТА).

Вашингтонда француз-америк чугаалажыышкыннар

ВАШИНГТОН. АКШ-тың президентизи Эйзенхауэр-биле болгаш күрүне секретары Даллес-биле Францияның премьер-министри Мендес-Франстың чугаалажышкыннарының доозулганына холбаштыр америк-француз дыңнадыгны чарлаан. Дыңнадыг ниити угуулгалардан тургустунган болгаш чугаалажышкыннарның түннелдерин бичии-даа айытпаан.

«Париж дугуржулгаларын дүрген күштүг болдуруп бадылаарынга» чугаалажышкыннарның киржикчилериниң сонуургалдыын дыңнадыгда илередип турар. Дыңнадыгда айтып турары-биле алырга, Каттышкан Штаттарның база-ла улуг ужур-дузалыг кылдыр көрүп турары... Франция биле Германияның аразынга улам-на үре-түннелдиг харылзааларны тургузарының перспективаларын Мендес-Франс идегел-биле өөренип көрген. АКШ-тың күрүне секретары бодунуң өзлчөөнде Соңгу Африкада байдалдың дугайында айтырыгны «ылавылап өөренип көрген» деп дыңнадыгда чугаалап турар.

Дыңнадыгдан ап көөрге, чугаалажышкыннар үезинде индий-кыдат айтырыг бөөз көрдүнген, ооң-биле кады Камбеджа, Лаос болгаш Мурнуу Вьетнамга хамаарыштыр сентябрьда чедип алдынган дугуржуушкун база катап бадыткатынган» деп айтып турар. АКШ биле Францияның Индий-Кыдат дугайында сентябрь дугуржулгазынга АКШ индий-кыдат күрүнелериниге шуут шериг дузаламчызы көргүзер деп хүлээлге алган дээрзи биллингир болгай, ону делегейниң хөй-ниитизи Женева шиитпирлерин үрөөр дээн орладжышкын деп көрген.

Вашингтонга француз премьер-министриниң чугаалажышкыннары чажыт байдалга өөткен болгаш оларның утказының дугайында кандыг-даа тускай дыңнадыглар парлатынмаан. Ынчалза-даа ол чугаалажышкыннарның уг-шиин илередип билип ап болур чамдык медээлерни америк парлалга парлап турар.

Парлалганың дыңнадыгларындан илереп турары-биле алырга, Мендес-Франстың АКШ-та барганы политиктиг, шериг болгаш экономиктиг хөй айтырыгларны чугаалажып көөрү-биле холбашкан болуп турар. Чугаалажып турган айтырыгларның элээн хөйүнүң талазы-биле Мендес-Франс колдуунда Вашингтониуң мурнунга дүжүп берипкен деп парлалга демдеглеп турар. Ооң-биле чергелештир чамдык айтырыгларның талазы-биле америк-француз шыңгыы чөрүдээлер илерединген.

Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң Вашингтонда корреспондентизиниң дыңнадыын ёзугаар алырга, «Мендес-Франс элээн хөй айтырыгларның талазы-биле америк бодалдар-биле чөпшээрешкен деп үвенин ужурун билип дыңнаан дипломаттыг бөлүктер медеглеп турар».

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

1955 чылда

„ШЫН" СОЛУННУН

чагыдылгазын хүлээп алыры үргүлчүлеп турар

Чагыдылганы „Союзпечатьтың" Кызыл хоорайда болгаш районнарда салбырлары, харылзааның салбырлары болгаш агентилери, почтальоннар, а ол ышкаш бүдүүлгелерде болгаш албан черлеринде, колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде база өөредилге черлеринде чагыдылга талазы-биле хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТӨӨ:

12 айда—52 рубль 20 копеек.
6 айда—26 рубль 10 копеек.
3 айда—13 рубль 05 копеек.
Неделида 5 үнер

Моон-биле кады областын:

„Тувинская правда", „Тыванын аныяктары—Молодёжь Тувы", „Сылдысчыгаш"
солуннарының болгаш „Агитаторнун блокнодунун"

ЧАГЫДЫЛГАЛАРЫН БАЗА ХҮЛЭЭП АП ТУРАР.
КИЖИ БҮРҮЗҮ ЧАГЫДЫЛГАЛЫГ ТУРАРЫНЧЕ!
СОЛУННАРНЫ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧАГЫДАРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР!

Союзпечать.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчуу, баҗың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орлакчызының 3—88, партийжи амыдырал, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, культура болгаш амыдырал киллистериниң болгаш бухгалтерияның—3—65, харыысалгалыг секретарьның, үлетүр болгаш транспорт киллистериниң 4—98, иштики информация, чагаа киллистериниң — 3 — 68.

Культура эргелелиниң типографиязы

ТС—02551